

Biuletyn Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego

Czasopismo o charakterze analitycznym dotyczące problematyki rozwoju społeczno-gospodarczego Wielkopolski

**Fundusze Europejskie
dla Wielkopolski
2021-2027**

**numer XIX (2023)
styczeń-czerwiec**

egzemplarz bezpłatny

Spis treści

<i>Marek Woźniak</i> Słowo wstępu	3
<i>Iwona Borkowska, Marta Dengler</i> Harmonogram prac nad programem Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027	5
<i>Iwona Borkowska, Marta Dengler</i> Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027	8
<i>Ewa Winiecka</i> Fundusze Europejskie dla przedsiębiorstw	10
<i>Marcin Lasek</i> Wsparcie dla Jednostek Samorządu Terytorialnego	12
<i>Marta Dengler</i> Fundusze Europejskie dla organizacji społecznych	14
<i>Marta Dengler</i> Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność	16
<i>Ewa Winiecka</i> Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji	18
<i>Oddział Koordynacji</i> Działalność Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027	20
<i>Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji</i> Monitorowanie warunku podstawowego 1.1. Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	23
<i>Łukasz Gińko, Jacek Wilczkowiak</i> Regionalny plan transportowy dla województwa wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku	28

ISSN: 2391-5749**Wydawca:**

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne
al. Niepodległości 34, 61-714 Poznań
wrot.umww.pl
e-mail: wrot@umww.pl

Redaktor naczelny:

Anna Kardasz

Zespół redakcyjny:

Michał Kurzawski, Anna Kardasz, Beata Hofman, Agata Jakubowicz

Przygotowanie do druku:

DRUKARNIA SIL-VEG-DRUK
ul. Niegolewskich 12, 42-700 Lubliniec
tel. 34 356 29 61
e-mail: biuro@svd.pl

Projekt okładki:

Iwona Borkowska, Marta Dengler, Agata Jakubowicz

Druk:

DRUKARNIA SIL-VEG-DRUK

Źródła wykorzystanych materiałów graficznych:

arrtransformacja.org.pl; freepik.com; istock.photo.com;
pexels.com; pixabay.com; wikipedia.org;
zasoby UMWW, w tym dprow.umww.pl

Szanowni Państwo

Przyjęcie na początku grudnia 2022 roku przez Komisję Europejską programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 poprzedzał długi proces jego programowania i negocjacji. Wynikał on przede wszystkim z pojawienia się nagłych kryzysów – najpierw epidemii Covid-19, następnie wojny w Ukrainie. Zwyczajowo przygotowanie się do nowej perspektywy finansowej zaczyna się około roku – dwóch lat przed zamknięciem bieżącej. Po 2020 roku nowa perspektywa finansowa zeszła na dalszy plan względem pilnej potrzeby organizacji i udzielenia pomocy dla ratowania życia i zdrowia oraz zagwarantowania bezpieczeństwa mieszkańcom Unii Europejskiej i uciekającym przed wojną obywatelom Ukrainy. Wielkopolska – pomimo przyjęcia przez unijne instytucje i rząd ze znacznym opóźnieniem rozporządzenia ogólnego, Umowy Partnerstwa, programów krajowych i wytycznych – jako jedna z pierwszych skończyła negocjacje z Komisją Europejską nad kształtem programu regionalnego na lata 2021–2027.

Każda kolejna perspektywa finansowa ma swoją specyfikę. Od akcesji Polski do Unii Europejskiej sposób podejścia do wsparcia i realizacji polityki rozwojowej uległ kilku istotnym modyfikacjom i reorientacjom. Wynikały one w głównej mierze ze zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych w Europie, które w niewystarczający sposób odzwierciedlały zakładane rezultaty w realizacji polityki spójności. W ciągu pierwszej dekady XXI w. kierunku polityki rozwoju wytyczała uchwalona w 2000 roku tzw. Strategia Lizbońska, w której za cel nadrzędny przyjęto osiągnięcie do 2010 roku pozycji najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata. Kluczem do sukcesu miała być przede wszystkim gospodarka innowacyjna i inwestycje w B+R. Nie udało się w pełni osiągnąć zakładanych efektów, a sama Strategia była przedmiotem wielu dyskusji. Refleksja nad Strategią zainicjowała nowy model zarządzania polityką rozwoju UE w oparciu o długofalową, kompleksową strategię pn. Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu

społecznemu. Tym razem nie sprecyzowano celu nadrzędnego, ale pięć celów wskaźnikowych dotyczących „zazieleniania” gospodarki oraz podnoszenia jej innowacyjności poprzez finansowanie inwestycji w infrastrukturę i przyjazne środowiskowo technologie, a także w podnoszenie kwalifikacji.

Wychodzenie z kryzysu gospodarczego z 2008 roku potraktowane zostało jako pierwszoplanowe zadanie nowej strategii. Przedstawiona w Strategii Europa 2020 unijna polityka rozwoju na okres drugiej dekady XXI w. koncentrować się miała na przezwyciężeniu recesji i jej skutków oraz transformacji gospodarki UE w bardziej zieloną, innowacyjną, z wysokim poziomem zatrudnienia i spójności społecznej. O ile w Strategii Lizbońskiej główną rolę odgrywała gospodarka, o tyle w Strategii Europa 2020 starano się zachować proporcje między ekonomicznym, społecznym i środowiskowym wymiarem przez wzmocnienie dwóch ostatnich oraz zapewnienie, że wszyscy obywatele odniosą korzyści z wdrażania strategii¹.

Po 2020 roku unijna polityka rozwoju akcentuje kwestie społeczne i spójność społeczną. Istotna jest neutralność klimatyczna, cyfryzacja i innowacje. Pandemia, wojna w Ukrainie, kryzysy gospodarcze, czy wręcz wpisanie się negatywnych wstrząsów/kryzysów w naturalny pejzaż polityki, postępujące zmiany klimatu i przyspieszona cyfryzacja sprawiły, że polityka spójności w nowej perspektywie wymagała znaczącej rewizji. W ostatnich latach przepisy unijne ewaluowały w kierunku większej elastyczności zarządzania i dystrybucji środków. Powstałe niedawno programy odbudowy i uruchomione „środki kryzysowe” zrodziły pytania dotyczące właściwej równowagi między krótko- i długoterminowymi celami polityki. Jednocześnie podnoszono głosy o rosnącej roli redystrybucyjnej środków unijnych względem jej roli stymulującej, utrzymujące się dysproporcje wśród regionów Europy, czy niezdolność

¹ Strategia „Europa 2020” – postlizbońska polityka rozwoju Unii Europejskiej, Małgorzata Sulmicka

niektórych regionów do nadrobienia zaległości pomimo znacznego wsparcia przez niemal dwie dekady.

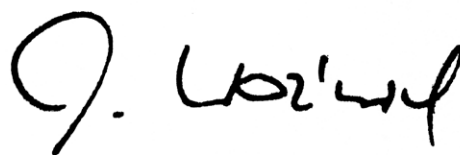
W perspektywie finansowej 2021–2027 zrezygnowano z formułowania nadrzędnej strategii na rzecz powstawania strategii dziedzinowych, uwypuklono także rolę pożyczkowych instrumentów finansowych. Należy podkreślić, że Wielkopolska jest liderem pod względem zaplanowanej skali wdrażania instrumentów finansowych, wyprzedzając aktualne zalecenia i rekomendacje dla polityki rozwoju oraz stając się *good practice* nie tylko dla polskich, ale również europejskich regionów.

Biorąc pod uwagę doświadczenia ostatnich lat, a także obecne i pojawiające się wyzwania, istnieje duże prawdopodobieństwo, że polityka spójności zostanie po raz kolejny przeprojektowana po 2027 roku. Wielkopolska i pozostałe polskie regiony już dziś włączają się w debatę przyszłej polityki spójności. Powinna ona stanowić główną politykę inwestycyjną UE, ponieważ zapewnia – co dowodzą liczne sprawozdania podsumowujące wdrażanie środków unijnych – długofalowy impuls rozwojowy i zmiany strukturalne regionów. To właśnie regiony powinny pozostać głównym podmiotem realizacji polityki spójności, z gwarancją adekwatnego wsparcia finansowego na realizację jej celów, takich jak przeciwdziałanie zmianom klimatu i ich skutkom, transformacja energetyczna, redukcja negatywnych zmian demograficznych, wzrost jakości i dostępności do kluczowych usług społecznych, czy przeciwdziałanie wykluczeniu. Wiodącą rolą polityki spójności powinna pozostać polityka niwelowania nadmiernych napięć i dysproporcji rozwojowych między obszarami wzrostu i stagnacji. Istotne jest, aby poszczególne programy i inicjatywy współdziałały z politykami/funduszami UE – były przez nie uzupełniane, a nie zastępowane.

Doświadczenia z ostatnich lat wdrażania środków unijnych skłaniają do sformułowania postulatu utrzymania zasady

koncentracji tematycznej, ale bez narzucania regionom struktury alokacji zasobów. Regiony powinny mieć możliwość skutecznego reagowania na zmiany otoczenia w trakcie wdrażania środków/programów. Mechanizm zarządzania polityką spójności powinien zostać przemodelowany w kierunku kontraktowania efektów, zamiast rozliczania wydatków. W ramach zarządzania współdzielonego powinny istnieć takie same zasady i standardy (np. w zakresie kwalifikowalności wydatków) oraz brak dyskryminacji względem programów zarządzanych centralnie (np. w zakresie pomocy publicznej). W przypadku stosowania instrumentów terytorialnych – reguła *n+3* powinna zostać zastąpiona promocją zintegrowanych, wieloaspektowych i kompleksowych projektów.

Niniejsze wydanie Biuletynu jest poświęcone w całości programowi Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027. Ukazano w nim proces programowania i efekty negocjacji z Komisją Europejską, a więc to, co dziś jest przedmiotem wdrażania, to na co Państwo czekali. Ogłoszono już pierwsze konkursy w ramach Programu. W tym roku Samorząd Województwa Wielkopolskiego obchodzi ponadto jubileusz 25-lecia swojego istnienia. Przez ćwierćwiecze Wielkopolska umocniła się jako jeden z najprężniej rozwijających się regionów w naszym kraju i Unii Europejskiej. Te sukcesy nie byłyby możliwe bez wsparcia środkami unijnymi.

Marszałek Województwa Wielkopolskiego

Iwona Borkowska, Marta Dengler

Oddział Planowania Strategicznego

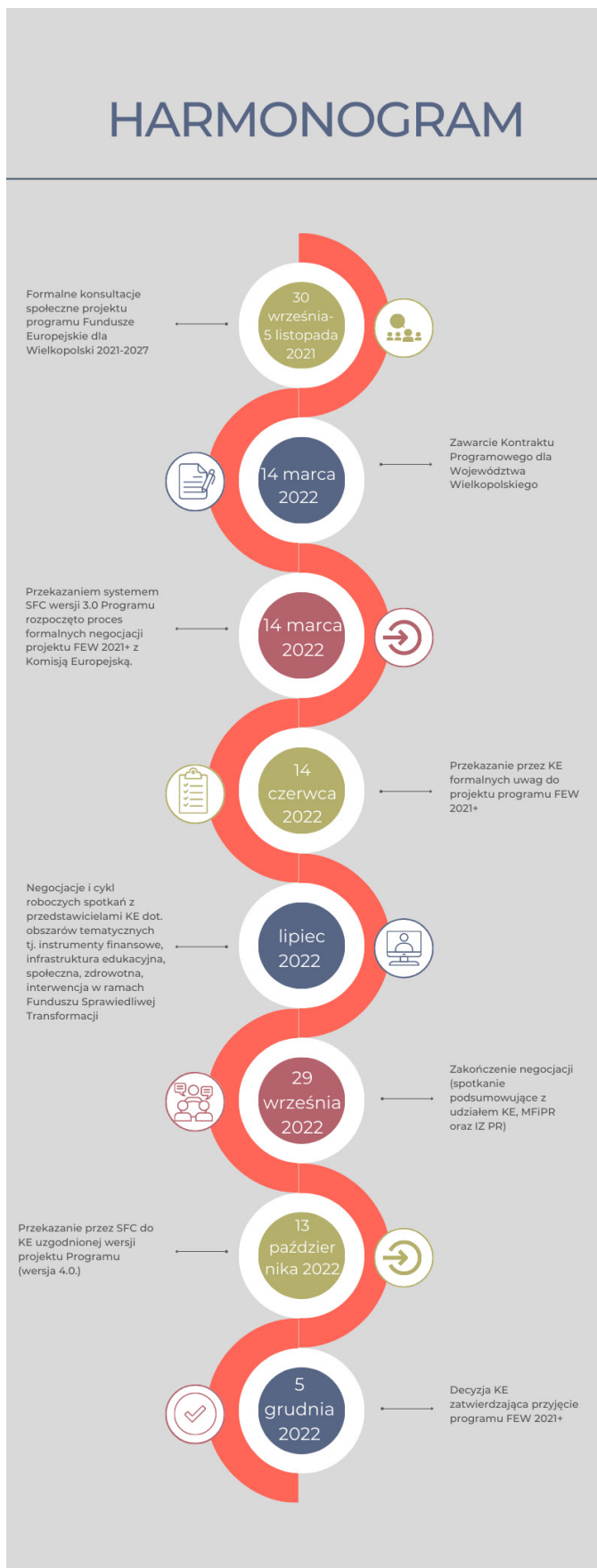
Departament Polityki Regionalnej

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Harmonogram prac nad programem Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027

Konsultacje

Przygotowanie projektu Programu rozpoczęło się wraz z przygotowaniem projektu Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku etapem diagnostycznym. W 2018 roku przeprowadzono pogłębioną analizę danych dotyczących głównych uwarunkowań społeczno-gospodarczych regionu, jak i globalnych trendów. Dopełnieniem etapu diagnostycznego były spotkania subregionalne stanowiące okazję do weryfikacji wiedzy na temat aktualnych potrzeb i wyzwań lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Podczas prac nad Strategią przeprowadzono nabór na projekty strategiczne, które stały się podstawą do określenia kluczowych kierunków rozwoju Wielkopolski, sformułowania wstępnych założeń do programu regionalnego oraz podstaw do wyodrębnienia projektów strategicznych możliwych do sfinansowania w ramach nowego programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 (FEW). W 2019 roku powołano Zespół ds. opracowania regionalnego programu operacyjnego dla województwa wielkopolskiego na lata 2021–2027, którego zadaniem było uzgadnianie ramowych ustaleń niezbędnych w pracach nad projektem Programu. Natomiast w 2020 roku Zarząd Województwa powołał Grupę Konsultacyjną Wielkopolska 2021+ angażującą w proces przygotowania Programu przedstawicieli: strony rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych i jednostek zainteresowanych rozwojem Wielkopolski. W składzie Grupy znaleźli się m. in. przedstawiciele będący już członkami innych gremiów, w tym: Komitetu Monitorującego WRPO 2014–2020, Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego, czy Wielkopolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Funkcję koordynatora Zespołu wraz z zapewnieniem zaplecza organizacyjnego pełnił w Urzędzie Marszałkowskim Departament Polityki Regionalnej. Łącznie Grupa liczyła 46 stałych członków. Na każde spotkanie członkowie Grupy mogli zaprosić rekomendowanych przez siebie dodatkowych uczestników (w tym ekspertów, przedstawicieli NGO z danego obszaru tematycznego). Ze względu na trwającą w tym czasie pandemię, spotkania odbywały się w formule on-line. W pracach Grupy Konsultacyjnej niezwykle aktywny był sektor

pozarządowy. Jednym z głównych wątków poruszanych przez przedstawicieli NGO były przepisy dotyczące wzmocnienia potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ramach programów regionalnych lub krajowych. Budowanie potencjału organizacji działających na obszarze Wielkopolski wpisuje się w cele określone w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, dlatego dyskusje skoncentrowane były na możliwościach „formalnych” (tj. zgodności z Umową Partnerstwa do realizacji tego typu działań na poziomie regionalnym, z linią demarkacyjną) oraz finansowych (tj. alokacja na tego typu działania w ramach FEW w sytuacji obniżenia środków unijnych dla Wielkopolski i podwyższenia wysokości wkładów własnych).

Negocjacje

Negocjacje Programu z Komisją Europejską (KE) rozpoczęły się z chwilą formalnego przekazania jego projektu Komisji przez system teleinformatyczny SFC2021 14 marca 2022 r. Przedstawiciele Komisji zgłosili 14 czerwca 2022 r. łącznie 469 uwag, obserwacji i zaleceń, które w znacznej mierze dotyczyły uwag ogólnych sformułowanych do wszystkich regionów w Polsce. Wielkopolska zwrótnie przekazała swoje stanowisko w tej sprawie Komisji oraz Ministerstwu Funduszy i Polityki Regionalnej 18 lipca 2022 r. W okresie od 4 lipca do 26 września 2022 r., odbywały się spotkania przedstawicieli Samorządu Województwa Wielkopolskiego z KE dotyczące uwag zgłoszonych przez Komisję do poszczególnych części dokumentu oraz innych zagadnień, które wymagały uzgodnień. W spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele Ministerstwa.

Najważniejsze zmiany w Programie wynikające z przekazanych uwag oraz prowadzonych spotkań dotyczyły uzupełnienia danych statystycznych, wskaźników, zapisów dotyczących współpracy czy działań równościowych, niedyskryminacyjnych. Doprecyzowano warunki finansowania określonych działań w ramach dotacji i instrumentów finansowych. Konieczne było także ujednolicenie zapisów Programu z warunkami wsparcia wynikającymi z przyjętej w międzyczasie przez stronę rządową Umowy Partnerstwa. Negocjacje prowadzone przez stronę rządową bezpośrednio z KE dotyczyły zasad i kwestii horyzontalnych, z których wynikały wiążące dla regionów uwarunkowania, np. w zakresie ochrony zdrowia (doprecyzowanie grup docelowych), zgodności działań z ideą Nowego Europejskiego Bauhausu, organizacji Komitetu Monitorującego (m.in. udział przedstawicieli organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością na rzecz równości i niedyskryminacji), procedur zapewniających transparentność w wydatkowaniu środków UE, czy wykluczenia niepożądanych form promocji takich jak gadzety, papierowe ulotki.

Podsumowanie negocjacji Programu odbyło się 29 września 2022 r. podczas spotkania, w którym wzięli udział: p. Małgorzata Jarosińska-Jedynak, Sekretarz Stanu w MFiPR, p. Marek Woźniak, Marszałek Województwa Wielkopolskiego i p. Wojciech Jankowiak, Wicemarszałek Województwa Wielkopolskiego oraz przedstawiciele KE: p. Angela Martinez Sarasola, kierownik Wydziału ds. Polski i p. Lucie Žáčková, zastępca kierownika Wydziału ds. Polski w Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej (DG REGIO).

Podczas spotkania dokonano ostatecznych rozstrzygnięć, do których Komisja Europejska zgłaszała wątpliwości, tj.

Spotkania negocjacyjne

4 LIPCA 2022

Wsparcie mobilności miejskiej i transportu

5 LIPCA 2022

Formy wsparcia/ instrumenty finansowe

11 LIPCA 2022

Cel Polityki 4 w obszarach zdrowia i infrastruktury społecznej (EFRR)

13 LIPCA

Cele Polityki 4 i 5 w obszarach edukacji, kultury i turystyki (EFRR)

26 LIPCA 2022

Wsparcie w obszarze energii i FST

8 SIERPNIA 2022

Spotkanie nt. projektu PGW Wody Polskie dot. gospodarki wodnej w Wlkp. Wschodniej (FST)

23 SIERPNIA 2022

Cel Polityki 4 w obszarach rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego oraz RLKS (EFS+)

31 SIERPNIA 2022

Spotkanie dotyczące Celu Polityki 1 (gospodarka)

23 WRZEŚNIA 2022

Formy wsparcia w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

26 WRZEŚNIA 2022

Instrument RLKS (EFS+)

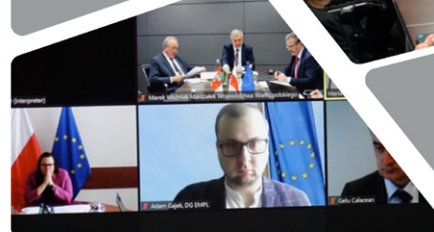
Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej

Przedstawiciele Komisji Europejskiej

Przedstawiciele strony rządowej

Koniec negocjacji
29 września 2022

wsparcia dla wielkopolskich szpitali i opieki psychiatrycznej z poziomu regionalnego, przemodelowania struktury Programu w obszarze priorytetów EFS+. Osiągnięte porozumienie pozwoliło na dalsze procedowanie dokumentu, czyli uzyskanie opinii o zgodności z Umową Partnerstwa. Ostateczny projekt Programu został przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego nr 5679/2022 z dnia 6 października 2022 r., a następnie przekazany KE 13 października 2022 r. za pośrednictwem systemu SFC2021. Komisja Europejska oficjalnie zatwierdziła program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 decyzją z 5 grudnia 2022 r.

Kontrakt Programowy

Kontrakt Programowy jest dokumentem, bez którego niemożliwe byłoby zatwierdzenie programu regionalnego. Prace nad nim toczyły się równolegle do prac nad Programem FEW, ponieważ stanowi on istotny element w procesie zatwierdzenia samego Programu. Konieczność zawarcia Kontraktu wynika z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Kontrakt Programowy dla Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem określającym kierunki i warunki dofinansowania programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 oraz przedsięwzięć priorytetowych.

Projekt Kontraktu Programowego był przygotowany już 2021 roku, ale jego podpisanie przez obie strony nastąpiło rok później. Pod koniec marca 2021 r. odbyło się pierwsze spotkanie negocjacyjne w sprawie Kontraktu, w którym uczestniczyli Marszałek Marek Woźniak i Minister Waldemar Buda oraz dyrekcja odpowiednich departamentów po stronie samorządowej i rządowej. Marszałek podjął kwestię kluczowych wyzwań i celów rozwojowych, omówił zróżnicowanie społeczno-gospodarcze Wielkopolski oraz zarysował wstępną propozycję podziału środków w ramach nowego Programu. Szczegółowo zostały przedstawione zamierzenia inwestycyjne, których realizację warunkować miała wielkość środków unijnych na nową perspektywę.

Dalsze negocjacje projektu Kontraktu odnosiły się już do zawartych w nim konkretnych zapisów, np. dotyczące obowiązków poszczególnych stron i zasad ich współpracy (m.in. postulat Wielkopolski dotyczący ujęcia w Kontrakcie realizacji Funduszu Sprawiedliwej Transformacji na poziomie regionalnym), źródeł i poziomu dofinansowania, koncentracji tematycznej wsparcia, zobowiązań dla obszarów strategicznej interwencji, listy przedsięwzięć priorytetowych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju województwa, odstępstw od linii demarkacyjnej, zakresu i zasad realizacji projektów hybrydowych.

W ostatni dzień maja 2021 roku przyjęte zostało pierwsze Stanowisko Zarządu Województwa Wielkopolskiego do

projektu Kontraktu przedstawionego przez stronę rządową. Drugie stanowisko negocjacyjne Zarządu Województwa stanowiło odpowiedź na przekazany przez Ministra projekt Kontraktu 26 lipca 2021 r. W lutym 2022 roku przekazano kolejną wersję Kontraktu, której treść została zaakceptowana przez Zarząd Województwa (tj. podpisany przez obie strony 14 marca 2022 roku) na potrzeby jak najszybszego uruchomienia formalnych negocjacji Programu z Komisją Europejską.

W listopadzie 2022r. rozpoczęto aktualizację Kontraktu, w celu dostosowania jego zapisów do ustaleń wynikających z zakończonych negocjacji Programu (tj. 29 września 2022 r.). Strona Samorządowa zainicjowała ten proces identyfikując niezbędne korekty i uzupełnienia, które dotyczyły przede wszystkim:

- dodania zapisów związanych z włączeniem do źródeł finansowania Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, w tym określenia w jego ramach kierunków i warunków dofinansowania;
- zmiany treści załącznika nr 3 do Kontraktu odnoszącego się do odstępstw od linii demarkacyjnej dotyczących umożliwienia realizacji na poziomie regionalnym przedsięwzięć cyfrowych z obszaru inteligentne miasta, wieś i rolnictwo, a także realizacji projektów z zakresu adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu z demarkacją na poziomie projektu;
- zmiany treści załącznika nr 10 do Kontraktu polegającej na uwzględnieniu dodatkowych projektów o znaczeniu strategicznym, w szczególności w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

W grudniu 2022 roku rozpoczęła się procedura zmiany Kontraktu, ale zatwierdzenie ich przez stronę rządową nastąpiło dopiero w maju 2023 roku. Wynikało to w znacznej mierze z kwestii długiego procesu ustalania przez stronę rządową wielkości budżetu państwa do dofinansowania projektów unijnych realizowanych w ramach Programu.

Podsumowanie

Przedstawiony harmonogram prac nad Programem, zakończony przyjęciem Kontraktu Programowego i samego Programu, obrazuje, jak złożona i wielotorowa jest droga do rozpoczęcia wydatkowania unijnych funduszy. Każdy element tego procesu wymagał odpowiedniego przygotowania i szerokiej współpracy. Dzięki zaangażowaniu wielu osób Wielkopolska może korzystać z kolejnej puli funduszy wspierających jej rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy, w kierunkach spójnych z europejskimi trendami i odpowiadających na nasze lokalne potrzeby.

Iwona Borkowska, Marta Dengler**Oddział Planowania Strategicznego****Departament Polityki Regionalnej****Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027

Wstęp

Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 (FEW) został zatwierdzony przez Komisję Europejską 5 grudnia 2022 roku. Tym samym akceptację otrzymały przyjęte przez Samorząd kluczowe kierunki działań, które będą miały istotny wpływ na rozwój regionu w ciągu najbliższych lat. Filarami nowego Programu będą zielona i cyfrowa transformacja. Istotny będzie również rozwój przedsięwzięć z obszaru innowacji i przemysłu 4.0. Wielkopolska zainwestuje w zeroemisyjny transport. W sferze społecznej działania skoncentrują się na nowoczesnej edukacji i szkoleniu elastycznie reagujących na rynek pracy i jego wymagania, będą wspierać rozwój usług społecznych dopasowanych do indywidualnych potrzeb mieszkańców, wspomagać rozwój aktywnych społeczności.

Finanse, czyli ile?

Na realizację tych planów region ma do dyspozycji środki z trzech funduszy unijnych, w sumie 2 154 405 816 €, w tym:

- 1) **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) 1 251 999 208 €,**
- 2) **Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) 487 598 161 €,**
- 3) **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST) 414 808 447 €.**

Przyznane środki to o około 30% mniej, niż otrzymaliśmy na realizację WRPO 2014–2020, czyli poprzedniego programu, porównując wielkości funduszy EFRR i EFS+. Wielkopolska znalazła się w tej perspektywie finansowej w grupie regionów określonych jako „przejściowe”, tzn. o wyższym, niż dotychczas, poziomie rozwoju. Oznacza to, że poziom unijnego współfinansowania projektów będzie niższy i wyniesie 70% wartości projektu (do tej pory było to 85%). Fundusze unijne zostaną uzupełnione środkami z budżetu państwa na zabezpieczenie części wkładów własnych. Podstawową formą wsparcia finansowego będą dotacje. Jednakże będzie kilka działań (m.in. przeznaczonych dla przedsiębiorców), w których zastosowane zostaną instrumenty finansowe. Nowością w tej perspektywie jest fundusz przeznaczony na wspieranie regionów w procesie transformacji energetycznej w kierunku neutralności klimatycznej. Będzie on przeznaczony na łagodzenie skutków zachodzących zmian na obszarach zmagających się z poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi. Fundusz Sprawiedliwej Transformacji będzie wdrażany na terenie Wielkopolski Wschodniej, a inwestycje mają służyć przede wszystkim budowie nowoczesnej, zdywersyfikowanej gospodarki oraz łagodzeniu społecznych skutków transformacji.

Priorytety, czyli na co?

Zgodnie z unijnymi rozporządzeniami w Programie obowiązuje określona koncentracja tematyczna, czyli wskazanie, ile minimalnie środków należy przeznaczyć na realizację priorytetowych zagadnień, m.in. wydatki klimatyczne czy włączenie społeczne. Program FEW będzie realizował wszystkie 6 celów polityki spójności w nowej perspektywie finansowej. Są to:

Cel 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa

Cel 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa

Cel 3: Lepiej połączona Europa

Cel 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym

Cel 5: Europa bliżej obywateli

Cel 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu

Konstrukcja Programu odzwierciedla główne obszary wsparcia. Wyodrębniono 10 Priorytetów tematycznych oraz trzy służące realizacji tzw. Pomocy Technicznej, czyli wsparciu organizacyjnemu oraz promocji i informacji na potrzeby wdrażania Programu.

Beneficjenci, czyli dla kogo?

Działania Programu są kierowane do wielu grup odbiorców. Są wśród nich przedsiębiorcy, uczelnie wyższe, jednostki badawcze, jednostki samorządu terytorialnego, podmioty i instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu czy osoby fizyczne. Charakterystyka działań skierowanych do głównych grup beneficjentów została opisana w kolejnych artykułach Biuletynu.

Szczególnym typem odbiorcy będą Lokalne Grupy Działania stanowiące wyłącznych beneficjentów dwóch Priorytetów wyodrębnionych w Programie do wdrażania instrumentu terytorialnego jakim jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność.

Terytorializacja, czyli gdzie?

W ramach Programu wdrażane będą instrumenty terytorialne. Służą one realizacji przedsięwzięć wynikających ze strategii terytorialnych. Wsparcie w Programie otrzymają:

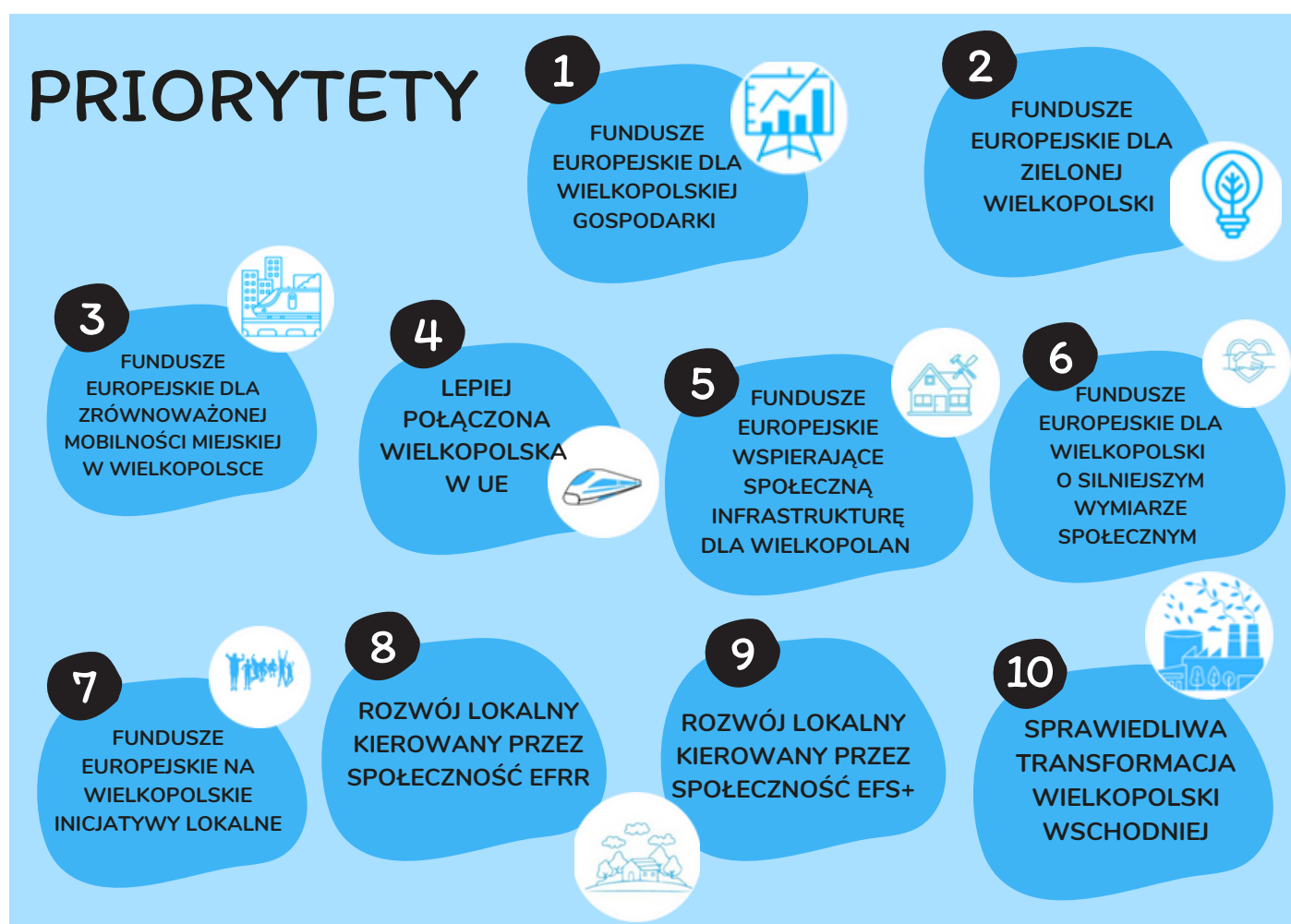
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), w tym:
 - obszar funkcjonalny Miasta Poznania,**
 - obszar funkcjonalny Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej,**
 - obszar funkcjonalny Miasta Konina,**

**obszar funkcjonalny Miasta Piły,
obszar funkcjonalny Miasta Gniezna,
obszar funkcjonalny Miasta Leszna,
obszar funkcjonalny Miast Koła i Turku.**

W ich obrębie znajdują się wszystkie miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze z terenu Wielkopolski, które zostały wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Przewidziane są dedykowane konkursy dla ZIT w wybranych obszarach tematycznych.

- **Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)** będzie w tej perspektywie realizowany w formule bezpośredniej. Wyodrębnione zostały dwa Priorytety (EFRR i EFS+) dedykowane działaniom wynikającym z Lokalnych Strategii Rozwoju, opracowywanych w sposób partycypacyjny przez Lokalne Grupy Działania z całego regionu. Poziom dofinansowania w tych dwóch Priorytetach jest podwyższony o 10 p.proc.

- **Inne Instrumenty Terytorialne (IIT)** będzie instrumentem dedykowanym przede wszystkim obszarom, dla których planowane są działania rewitalizacyjne. W tym przypadku funkcję strategii terytorialnej pełni gminny program rewitalizacji (GPR). Obszary rewitalizacji będą wynikać z obowiązujących Gminnych Programów Rewitalizacji (opracowanych wg ścieżki ustawowej), wpisanych na Wykaz Programów Rewitalizacji Województwa Wielkopolskiego. Jako IIT traktowane będą również pojedyncze JST (w uzasadnionych przypadkach) oraz partnerstwa JST, w tym zawarte w ramach krajowego projektu Centrum Wsparcia Doradczego służącego budowaniu współpracy między jednostkami samorządu na rzecz realizacji zintegrowanych projektów.

Ewa Winiecka

**Oddział Planowania Strategicznego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Fundusze Europejskie dla przedsiębiorstw

Wstęp

Zachodzące zmiany we współczesnym świecie stawiają coraz to nowe wyzwania przedsiębiorstwom. Zmiany demograficzne, klimatyczne i społeczne wymuszają dynamiczne działanie. Naprzeciw wychodzą fundusze europejskie, które stanowią aktywne narzędzie przyczyniające się do wzrostu przedsiębiorczości, jak również wzrostu gospodarczego regionu. Unijne fundusze mają za zadanie pomóc w procesie budowy gospodarki opartej na wiedzy oraz stworzyć warunki do współpracy przedsiębiorstw i nauki.

W programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 wsparcie przedsiębiorstw może być realizowane w formule bezpośredniej jak i pośredniej. Wsparcie bezpośrednie będzie dedykowane rozwojowi działalności gospodarczej danego przedsiębiorstwa. Wsparcie pośrednie rozumiane jest jako współpraca z innymi podmiotami (np. partnerstwo publiczno-prywatne z JST) lub wykonawstwo pewnych zadań/projektów, których beneficjentem jest np. JST. Finansowanie możliwe będzie w formie dotacji lub instrumentów finansowych w ramach działań z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+ oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Bezpośrednio dedykowane wsparcie

- małe i średnie przedsiębiorstwa
- small mid-caps, mid-caps
- przedsiębiorstwa duże
- jednostki zależne od JST posiadające osobowość prawną, w tym spółki komunalne
- przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne
- przedsiębiorstwa kolejowych przewozów pasażerskich

Pośrednie wsparcie

- przedsiębiorstwa działające na podstawie umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym
- przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO)
- konsorcja naukowo-przemysłowe
- klastry
- partnerzy gospodarczy
- konsorcja naukowo-badawcze
- wspólnoty energetyczne

Gdzie można znaleźć wsparcie dla przedsiębiorstw?

W programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 wsparcie dla przedsiębiorstw można znaleźć w następujących priorytetach:

Priorytet 1. Fundusze europejskie dla wielkopolskiej gospodarki

Wsparcie będzie można otrzymać na takie działania jak:

- realizacja kompleksowych i modułowych projektów dostosowanych do potrzeb przedsiębiorców, przy czym obowiązkowy będzie jeden z modułów: prace B+R lub infrastruktura B+R. Dodatkowo fakultatywnie będzie można realizować poniższe moduły:
 - wdrożenie wyników prac B+R
 - cyfryzacja
 - kompetencje
 - zielone technologie
 - internacjonalizacja,
- wsparcie IOB i klastrów poprzez m.in. usługi proinnowacyjne i/lub prorozwojowe, zwłaszcza związane z „zieloną” i cyfrową transformacją gospodarki, sieciowanie,
- wsparcie konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw w dostosowaniu do wyzwań gospodarki poprzez instrumenty finansowe.

Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonej Wielkopolski

Wsparcie będzie można otrzymać na takie działania jak m.in.:

- wzmacnianie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej,
- wsparcie inwestycji w zakresie rozwoju energii elektrycznej, ciepłej i chłodu z OZE wraz z magazynami energii oraz przyłączeniem do sieci,
- wsparcie rozwoju energii rozproszonej,
- rozwój mikro i małej retencji wodnej,
- rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego,
- inwestycje dot. ograniczenia strat i zapewnienia stabilności w przesyłce wody,
- wdrażanie inteligentnych rozwiązań i systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi,
- wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystania zasobów,
- projekty ograniczające materiałochłonność,
- projekty z zakresu GOZ.

Priorytet 3. Fundusze europejskie dla zrównoważonej mobilności miejskiej w Wielkopolsce

Wsparcie będzie można otrzymać na takie działania jak:

- inwestycje w rozwój transportu publicznego,
- inwestycje w rozwój infrastruktury ładowania/tankowania pojazdów bezemisyjnych,
- promowanie integracji taryfowej i wdrażanie komponentów koncepcji MaaS (mobilność jako usługa).

Priorytet 4. Lepiej połączona Wielkopolska w UE

Wsparcie będzie można otrzymać na takie działania jak:

- rozwój transportu kolejowego poza siecią TEN-T,
- zakup/modernizacja taboru kolejowego do świadczenia przewozów o charakterze regionalnym oraz zapewnienie bazy utrzymaniowonaprawczej.

Priorytet 6. Fundusze europejskie dla Wielkopolski o silniejszym wymiarze społecznym (EFS+)

Wsparcie będzie można otrzymać na m.in.:

- działania adaptacyjne/rozwojowe,
- wsparcie outplacementowe,
- wprowadzanie nowych narzędzi kadrowych i organizacji pracy oraz innowacyjnych i elastycznych form zatrudnienia,
- usługi w zakresie zapewnienia odpowiedniego sprzętu dla szkół oraz szkoleń (działania dot. cyfryzacji edukacji),
- działania w zakresie niedyskryminacji,
- działania na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz obywateli państw trzecich.

Priorytet 7. Fundusze europejskie na wielkopolskie inicjatywy lokalne

Wsparcie będzie można otrzymać na:

- działania na rzecz rewitalizacji,
- działania na rzecz publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych,
- działania na rzecz dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury.

Przedsiębiorstwa będą mogły otrzymać wsparcie również w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, który został opisany w osobnym artykule Biuletynu.

Co warto wiedzieć

Przedsiębiorstwa jako Beneficjenci

Przedsiębiorstwa mogą otrzymać wsparcie dedykowane rozwojowi działalności gospodarczej

Przedsiębiorstwa jako Grupy docelowe

Przedsiębiorstwa mogą być partnerami albo realizatorami określonych zadań w projekcie

Dotacje

Finansowanie w formie dotacji lub instrumentów finansowych w ramach działań z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego+ oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

W Priorytecie 1. możliwa będzie realizacja kompleksowych i modułowych projektów dostosowanych do potrzeb przedsiębiorców

Marcin Lasek**Oddział Planowania Strategicznego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Wsparcie dla Jednostek Samorządu Terytorialnego

Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 obejmuje szeroki katalog wsparcia między innymi dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) oraz innych beneficjentów związanych z JST. Zaprogramowany zakres działań wdrażany jest w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, przy czym opis tego ostatniego znajdzie się w osobnym artykule. Szczegółowe informacje na temat zakresu wsparcia przedstawione zostały w programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 oraz w dedykowanym dla niego Szczegółowym Opisie Priorytetów.

DLA KOGO WSPARCIE?

**JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
ORAZ INNI BENEFICJENCI ZWIĄZANI Z JST, W TYM:**

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

JEDNOSTKI ZALEŻNE POSIADAJĄCE OSOBOWOŚĆ
PRAWNĄ, W TYM SPÓŁKI KOMUNALNE

JEDNOSTKI SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH
POSIADAJĄCE OSOBOWOŚĆ PRAWNĄ

NA CO MOŻNA OTRZYMAĆ WSPARCIE?

CYFRYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH

Interwencja obejmuje cyfryzację w instytucjach publicznych w wyniku rozwoju i poprawy jakości i dostępności e-usług i e-zasobów publicznych. Ponadto wsparte zostaną projekty z zakresu poprawy bezpieczeństwa świadczenia e-usług.

EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I OZE

Wsparciu podlega poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym (instalacja urządzeń OZE, wymiana lub modernizacja źródeł ciepła), instalacja urządzeń

energooszczędnych, budowa lub modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych oraz działania uzupełniające w zakresie m.in. doradztwa, edukacji i szkoleń. Interwencja obejmie także rozwój OZE, w tym innowacyjne projekty (np. wodorowe) wraz z magazynami energii i przyłączeniem do sieci, inwestycje demonstracyjne w zakresie budynków usług publicznych, a także działania uzupełniające w zakresie doradztwa, edukacji i informacji.

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Interwencja przewiduje rozwój działań adaptacyjnych do zmian klimatu, w tym poprzez rozwój mikro i małej retencji wodnej, inwestycje w zakresie urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi, rozwijanie systemów ratownictwa oraz prognozowania i ostrzegania środowiskowego.

GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Środki finansowe przeznaczone zostaną na kompleksowe projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), inwestycje w ograniczenie strat i zapewnienia stabilności w przesyłce wody, inteligentne rozwiązania i systemy zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi oraz na efektywne przedsięwzięcia ograniczające zużycie wód.

HIERARCHICZNA GOSPODARKA ODPADAMI

W ramach wsparcia przewidziano rozwój infrastruktury w zakresie kompleksowej gospodarki odpadami w regionie (m.in. poprzez selektywną zbiórkę, recykling, instalacje do przetwarzania odpadów, systemy napraw), uzupełniony o działania w zakresie edukacji ekologicznej oraz doradztwa.

OCHRONA PRZYRODY I BIORÓŻNORODNOŚCI

Interwencja przewiduje wsparcie stanu siedlisk przyrodniczych oraz ekosystemów, remediację i rekultywację terenów, ograniczenie występującej antropopresji w zakresie ruchu turystycznego, kompleksowe przedsięwzięcia informacyjno-edukacyjne w ramach ochrony przyrody, środowiska oraz klimatu, zielono-niebieską infrastrukturę ograniczającą zanieczyszczenia powietrza, a także usuwanie azbestu z budynków publicznych i prywatnych.

ZRÓWNOWAŻONA MOBILNOŚĆ MIEJSKA

Interwencja obejmuje rozwój publicznego transportu zbiorowego w zakresie zero- lub niskoemisyjnego taboru i pozostałej infrastruktury transportowej (m.in. sieci tramwajowe

i autobusowe, dworce kolejowe i autobusowe, centra przesiadkowe, infrastruktura ładowania i tankowania pojazdów bezemisyjnych, obiekty P&R oraz B&R, cyfryzacja transportu), mobilności indywidualnej (m.in. drogi rowerowe), a także działań uzupełniających (przedsięwzięcia informacyjno-promocyjne, edukacyjne, integracja taryfowa, koncepcji mobilności jako usługi oraz energooszczędne oświetlenie).

SPÓŁECZNA INFRASTRUKTURA

Przewidziano wsparcie rozwoju infrastruktury edukacyjnej w zakresie przedszkoli oraz szkół zawodowych, a także zwiększenie dostępności w szkołach ogólnych oraz zawodowych. W ramach rozwoju infrastruktury, wspierane będą aktywizacja społeczno-zawodowa, deinstytucjonalizacja usług czy zwiększanie zasobów mieszkań wspomaganych, socjalnych. Interwencja obejmie również rozwój podstawowej oraz ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, wsparcie szpitali w zakresie rozwoju usług opieki jednego dnia, wdrożenie standardów dostępności w placówkach medycznych. Wsparcie zostaną działania z zakresu rozwoju kultury i turystyki, dostosowania instytucji kultury do nowych funkcji edukacyjnych i kulturalnych.

WZMOCNIENIE WYMIARU SPÓŁECZNEGO

Wsparcie obejmuje aktywizację zawodową, wzmacnianie równości szans kobiet i mężczyzn oraz wsparcie szkolnictwa, w tym przedszkolnego, szkolnego i zawodowego, zajęć poza edukacją formalną, edukacji włączającej, poradni psychologiczno-pedagogicznych czy upowszechnienie doradztwa zawodowego. Ponadto, interwencja obejmie inicjatywy na rzecz uczenia się osób dorosłych, aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wsparcie podmiotów ekonomii społecznej oraz integrację obywateli państw trzecich. Dofinansowanie będzie można pozyskać na rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym również miejsc ich świadczenia zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji, mieszkań ze wsparciem, placówek pomocy i integracji społecznej oraz na kompleksowe projekty łączące usługi społeczne i zdrowotne. Finansowanie obejmie również wsparcie systemu rodziny i pieczy zastępczej, osób w kryzysie bezdomności, integracji i aktywizacji społecznej czy wzmocnienie potencjału ZIT.

INICJATYWY LOKALNE

Interwencja obejmuje działania rewitalizacyjne, wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego i środowiskowego na podstawie strategii lokalnych lub terytorialnych, wsparcie instrumentów terytorialnych (ZIT, IIT) oraz mechanizmu porozumienia terytorialnego, rozwój i promocję turystyki oraz dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPÓŁECZNOŚĆ

Dofinansowane w ramach EFRR zostaną przedsięwzięcia w zakresie wsparcia osób starszych, wzmocnienia kapitału społecznego, działań informacyjno-edukacyjnych na rzecz łagodzenia oraz dostosowania się do zmian klimatu, zasobności lokalnych obszarów, a także w ramach przeciwdziałania wyludniania się wsi i zmniejszania różnic rozwojowych, rozwoju kultury na wsi, wsparcia usług lokalnych, działań na rzecz Odnowy Wsi i innych wynikających ze strategii Lokalnych Grup Działania. Zakres wsparcia pozwoli również na zarządzanie strategią, jej monitorowanie, ewaluację czy animowanie.

Wsparcie w zakresie EFS+ przeznaczone zostanie na rozwój szkolnictwa, w tym przedszkolnego, szkolnego i zawodowego, zajęć poza edukacją formalną, edukację włączającą, poradnie psychologiczno-pedagogiczne i upowszechnienie doradztwa zawodowego. Środki finansowe obejmą również edukację osób dorosłych, rozwój usług społecznych, mieszkań ze wsparciem, integrację i aktywizację społeczną, wsparcie partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także zarządzanie strategią, jej monitorowanie, ewaluację oraz animowanie.

CO WARTO WIEDZIEĆ

FORMA WSPARCIA

Poszczególne działania wdrażane będą w postaci dotacji oraz instrumentów finansowych (pożyczki i dotacje w ramach instrumentu finansowego)

UKIERUNKOWANIE TERYTORIALNE

Projekty będą realizowane m.in. w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz Innych Instrumentów Terytorialnych (Gminne Programy Rewitalizacji czy Centrum Wsparcia Doradczego)

SPOSOBY REALIZACJI INWESTYCJI

W stosownych przypadkach przedsięwzięcia mogą być realizowane za pomocą partnerstwa publiczno-prywatnego oraz przedsiębiorstw usług energetycznych

SZCZEGÓŁOWE WARUNKI REALIZACJI

W określonych przypadkach wymagane będzie przedstawienie m.in. dokumentacji potwierdzającej zakres inwestycji (np. audyt energetyczny) czy dokumentacji planistycznej/strategicznej lub dokumentów pełniących ich funkcje (np. Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej)

Marta Dengler

**Oddział Planowania Strategicznego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Fundusze Europejskie dla organizacji społecznych

Wstęp

Organizacje społeczne stanowią szeroką kategorię podmiotów. Wychodząc naprzeciw ich potrzebom i mając na uwadze wykorzystanie posiadanego przez nie potencjału, w Programie znajdują się różnorodne działania w ramach wszystkich Celów Polityki, w ramach których organizacje będą mogły otrzymać wsparcie. Może ono być rozumiane dwojako. Zaprogramowano część działań, w których organizacje będą odbiorcami oferowanych usług, będą one w szczególności im dedykowane i sprzyjające ich rozwojowi (tu będą traktowani jako grupy docelowe poszczególnych działań). Mogą być również beneficjentami bądź partnerami, gdzie przewidziany jest ich udział jako realizatorów poszczególnych zadań. Program wskazuje na określone kategorie podmiotów, które zgodnie z wytycznymi, rozumiemy pod pojęciem organizacji społecznych i to one będą mogły się ubiegać o dofinansowanie w ramach programu regionalnego.

Zakres wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego + (EFS+)

Większość działań, w których organizacje mogą znaleźć wsparcie dla siebie, będzie współfinansowanych w ramach EFS+. To fundusz skoncentrowany na wspieraniu rozwoju społecznego w państwach Unii, w szczególności w obszarach zatrudnienia, edukacji i rozwoju umiejętności oraz włączenia społecznego. Jego wdrażaniu w Programie służy Priorytet 6. Fundusze Europejskie dla Wielkopolski o silniejszym wymiarze społecznym, gdzie znajduje się cała gama działań służących rozwojowi społecznemu Wielkopolski.

DZIAŁANIA DEDYKOWANE ROZWOJOWI ORGANIZACJI

Adaptacyjność przedsiębiorstw

Z zakresu adaptacyjności, przede wszystkim usługi rozwojowe realizowane za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR) oraz nowe rozwiązania z zakresu organizacji pracy, zarządzania.

Ekonomia społeczna

Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej, w tym usługi wspierające ich rozwój, wsparcie finansowe na utworzenie i utrzymanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych oraz wsparcie rozwojowe świadczone przez OWES.

Wsparcie potencjału

Wsparcie bezpośrednie mające na celu rozwój partnerów społecznych oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego i wzmocnienie potencjału działających w regionie organizacji, szczególnie dzięki realizacji małych projektów, wspierające rozwój instytucjonalny organizacji oraz ich kompetencje do świadczenia usług, a także wsparcie dla regionalnych federacji, zrzeszeń, porozumień, centrów.

DZIAŁANIA DLA ORGANIZACJI JAKO REALIZATORÓW BĄDŹ PARTNERÓW

Rynek pracy

Działania z zakresu realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn służące zwiększeniu równouprawnienia na rynku pracy, zapewnienia większej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, przełamywania stereotypów związanych z płcią i zapobieganiu dyskryminacji na rynku pracy. Możliwa będzie współpraca w zakresie wypracowania rozwiązań służących realizacji projektów związanych z równym traktowaniem i niedyskryminacją, wspieraniem dobrych warunków pracy, szkoleniem personelu w zakresie profilaktyki wypalenia zawodowego i chorób zawodowych.

Edukacja

W projektach edukacyjnych jako realizatorzy usług w ramach kompleksowych projektów szkół np.: szkolenia dla nauczycieli, działania integracyjne, zajęcia dodatkowe pozalekcyjne, edukacja włączająca, edukacja ekologiczna, realizacja działań społeczno-wychowawczych (w tym eko-edukacja oraz działania antydyskryminacyjne), prozdrowotne, profilaktyczno-wychowawcze, poradnictwo edukacyjne i doradztwo zawodowe, kompetencje kluczowe. Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, w tym uniwersytetów III

wieku, punktów animowania pozaformalnej edukacji dorosłych w środowisku lokalnym (na przykładzie LOWE).

Włączenie społeczne

W zakresie włączenia społecznego m.in. realizacja działań na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, podnoszenia świadomości na temat przepisów i polityk antidyskryminacyjnych, zwalczania dyskryminacji, działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej obywateli państw trzecich, usług społecznych i zdrowotnych, działania na rzecz wsparcia kadr opiekuńczych i opiekunów faktycznych, na rzecz wsparcia osób funkcjonujących w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, promowania integracji osób, rodzin, społeczności lokalnych, aktywności społecznej, wzmocnienia więzi społecznych, międzypokoleniowych, budowania wspólnot sąsiedzkich. Szeroki wachlarz działań aktywizacyjnych, integracyjnych, edukacyjnych, informacyjnych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, m.in. przez tworzenie i/lub wsparcie istniejących klubów, świetlic, klubów seniora, działalności obywatelskiej, wolontariatu, itp.

Zakres wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Gospodarka / energia / środowisko / transport

Organizacje jako partnerzy będą mogli brać udział w oddolnym procesie przedsiębiorczego odkrywania w ramach działań z zakresu gospodarki. Możliwy będzie udział w projektach dotyczących efektywności energetycznej, OZE, GOZ, ochrony przyrody w zakresie edukacji ekologicznej oraz doradztwa (poprawa świadomości konsumentów, przedsiębiorców i podmiotów publicznych w ww. zakresie), natomiast w obszarze transportu – działania uzupełniające dla projektów zrównoważonej mobilności miejskiej w zakresie edukacji i info-promo mających na celu kształtowanie odpowiednich postaw w zakresie zrównoważonej mobilności oraz bezpieczeństwa w transporcie publicznym.

Kultura / turystyka / rewitalizacja

W Programie znaleźć można również działania z obszaru kultury, turystyki, rewitalizacji, w których udział organizacji jako realizatorów zadań jest możliwy. Przy ich realizacji podkreślana jest szczególna rola współpracy z lokalnym środowiskiem oraz pomiędzy różnymi podmiotami publicznymi czy właśnie organizacjami społecznymi. Ważne jest, że projekty muszą wynikać z dokumentów strategicznych, tj. strategii rozwoju czy gminne programy rewitalizacji.

Organizacje społeczne mogą być też beneficjentami w projektach, które będą wdrażane w ramach instrumentu jakim jest Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), któremu to dedykowane są osobne dwa priorytety w Programie. Także Fundusz Sprawiedliwej Transformacji wdrażany na terenie Wielkopolski Wschodniej zakłada interwencje, które mogą być realizowane przez różnego typu organizacje. Bardziej szczegółowe informacje dotyczące tych form wsparcia zostaną przedstawione w osobnych artykułach Biuletynu.

CO WARTO WIEDZIEĆ

NGO jako Beneficjenci

organizacje mogą być partnerami albo realizatorami określonych zadań w projekcie

NGO jako Grupy docelowe

Projekty dedykowane, skierowane na rozwój organizacji

Dotacje

Finansowanie wyłącznie w formie dotacji w ramach działań z Europejskiego Funduszu Społecznego+

Dofinansowanie z budżetu państwa

Działania w ramach EFS+ w zależności od typu, zostaną uzupełnione dofinansowaniem z budżetu państwa

Projekty skierowane na wzmocnienie potencjału organizacji

Zgodnie z rozporządzeniem w Programie przeznaczono określoną kwotę na działania budujące potencjał rozwojowy organizacji

Marta Dengler**Oddział Planowania Strategicznego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

Wstęp

Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) to instrument wspierający zintegrowany rozwój terytorialny, który jest kierowany przez lokalną grupę działania (LGD) i wdrażany na podstawie lokalnej strategii rozwoju (LSR). Odpowiedzialność za opracowanie i realizację strategii spoczywa na lokalnych grupach działania reprezentujących interesy społeczności. RLKS jest instrumentem skoncentrowanym na oddolnym planowaniu i realizowaniu działań. Dzięki współpracy wszystkich interesariuszy, zarówno publicznych, jak i prywatnych, może przynieść wartość dodaną w postaci realizacji projektów dopasowanych do miejscowych potrzeb. Celem równie ważnym, co realizacja zaplanowanych w strategii projektów, jest właśnie zaktywizowanie przedstawicieli różnych środowisk i ich zaangażowanie we wspólne przedsięwzięcia.

Realizacja instrumentu RLKS w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 (FEW) będzie możliwa w formule bezpośredniej w obrębie dwóch wyznaczonych na te działania osobnych priorytetów dedykowanych wsparciu z poszczególnych funduszy. Na inwestycje w ramach EFRR przeznaczone jest 20 mln euro, natomiast na inicjatywy w ramach EFS+ 30 mln euro. Poziom dofinansowania, dzięki wyodrębnieniu osobnych priorytetów dedykowanych RLKS, wzrasta o 10 p.proc. w stosunku do poziomu dofinansowania pozostałych działań w Programie.

LSR muszą wykazywać w planowanych do realizacji projektach, że przyczyniają się do realizacji celów szczegółowych, które zostały wyznaczone dla RLKS w programie regionalnym.

Zakres wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Działania w ramach instrumentu RLKS ze wsparciem z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) będą realizowane w ramach Celu Polityki 5 dedykowanemu realizacji instrumentów terytorialnych, w Priorytecie: 8. Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (EFRR). Na realizację działań przeznaczono 20 mln euro w postaci dotacji. Główne obszary wsparcia będą wynikały z celów zidentyfikowanych w wybranych do realizacji LSR i muszą być spójne z założeniami i warunkami wsparcia wynikającymi z celu szczegółowego 5 (ii). Przede wszystkim będą to projekty umożliwiające lokalnym społecznościom inicjowanie i realizację działań rozwojowych odpowiadających na wyzwania społeczne, gospodarcze i środowiskowe danego obszaru.

Zapisy programu FEW wskazują na dodatkowe elementy związane z „zazielenianiem” projektów, które powinny stanowić element planowanej interwencji. Warto uwzględnić przy pracach budowlanych stosowanie przyjaznych środowisku rozwiązań, pamiętać o GOZ, czyli gospodarce o obiegu zamkniętym zmierzającej do racjonalnego wykorzystania zasobów oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów czy zwrócić uwagę na zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności ochronę drzew.

Zakres wsparcia w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego +

Działania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego + przewidziane do realizacji w formule RLKS zostały określone w Priorytecie 9. Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (EFS+). Biorąc pod uwagę deklarowane przez LGD potencjalne obszary wsparcia planowane w nowych LSR, wyodrębniono poszczególne cele szczegółowe, w ramach których prowadzona będzie interwencja. Przewidywany zakres wsparcia będzie wynikał z następujących celów szczegółowych EFS+:

Cs (d) Adaptacyjność w zakresie przekwalifikowania pracowników, wprowadzania elastycznych form zatrudnienia czy poprawy warunków i ergonomii pracy

Cs (f) Edukacja w zakresie poprawy jakości edukacji w przedszkolach i szkołach, możliwości prowadzenia zajęć dodatkowych rozwijających zainteresowania i zdolności uczniów, wspomagających ich wszechstronny rozwój

Cs (g) Edukacja osób dorosłych, gdzie wspierane będą lokalne inicjatywy służące upowszechnianiu i rozwijaniu form kształcenia pozaformalnego, pobudzanie współpracy różnych podmiotów i mieszkańców na rzecz realizacji działań edukacyjnych

Cs (k) Usługi społeczne, gdzie działania skoncentrowane zostaną na zaspokajaniu potrzeb osób wymagających wsparcia związanych z dostępem do usług społecznych, opiekuńczych, zwłaszcza w kontekście zachodzących procesów demograficznych, a także na rozwijaniu form systemu mieszkalnictwa wspomagane i chronione.

Cs (l) Integracja społeczna i aktywizacja, zwłaszcza na rzecz rozwoju lokalnego, podejmowanie wspólnych inicjatyw, tworzenie miejsc wspólnych sprzyjających integracji, jak również wsparcie działań na rzecz społeczności zagrożonych wykluczeniem.

Dodatkowym elementem finansowanym w ramach obu funduszy będą działania związane z **zarządzaniem strategią, jej monitorowaniem i ewaluacją oraz jej animowaniem**. Za te działania odpowiada konkretna LGD, której strategia została wybrana do realizacji.

Dodatkowe warunki

Współfinansowanie RLKS ze środków polityki spójności niesie za sobą dodatkowe wymagania. Lokalna Strategia Rozwoju musi być zgodna z FEW w obszarze celów polityki i celów szczegółowych/ priorytetu/ działania w zakresie:

- a) grupy docelowej,
- b) zakresu merytorycznego i zasad wsparcia,
- c) poziomu dofinansowania,
- d) planowanych do osiągnięcia wskaźników.

Wskazane jest, aby LSR zawierała wskazanie zdiagnozowanych na obszarze objętym LSR grup w niekorzystnej sytuacji, które uzyskają wsparcie w jej ramach oraz opis stosowanego podejścia do każdej z tych grup. Zarówno na etapie tworzenia jak i realizacji LSR trzeba uwzględniać zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, czyli poszanowanie praw podstawowych i przestrzeganie Karty Praw Podstawowych, równość mężczyzn i kobiet i uwzględnienie perspektywy płci w planowanych działaniach, zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Kolejnymi warunkami są zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez przestrzeganie zasady „nie czyni poważnych szkód” (DNSH).

Ewa Winiecka**Oddział Planowania Strategicznego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego**

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Wstęp

11 grudnia 2019 r. Komisja Europejska przyjęła komunikat w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu – nowej strategii Unii Europejskiej, której celem jest osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Kluczowym narzędziem odpowiadającym na te wyzwania jest Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji (MST), który składa się z 3 filarów:

- Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (filar I),
- pożyczek dla sektora prywatnego w ramach dedykowanej ścieżki Programu InvestEU (filar II),
- pożyczek dla sektora publicznego w ramach partnerstwa z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (filar III).

Warto zaznaczyć, że Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji nie będzie wspierał samego procesu transformacji gospodarki w kierunku neutralności klimatycznej. Będzie pomagał regionom w łagodzeniu skutków podjętych już działań transformacyjnych – skutków wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko. Wsparcie będzie skierowane do regionów i sektorów, które są najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji. Wszystkie powyższe działania, tj. przyjęcie Europejskiego Zielonego Ładu, utworzenie MST oraz FST przyczyniły się do stworzenia dodatkowego celu szczegółowego polityki spójności, który ma za zadanie umożliwić regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku osiągnięcia celu neutralności klimatycznej gospodarki Unii do 2050 roku w oparciu o porozumienie paryskie.

Zakres wsparcia w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

W ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 na FST przeznaczonych zostanie ponad 400 mln euro, które są dedykowane Wielkopolsce Wschodniej (podregion koniński). Interwencje finansowane będą w postaci dotacji. Funkcję Instytucji Pośredniczącej pełnić będzie Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koninie. Wdrażaniu FST w Programie służy Priorytet: 10. Sprawiedliwa Transformacja Wielkopolski Wschodniej.

Plan Sprawiedliwej Transformacji koncentruje się na wsparciu w trzech obszarach. Po pierwsze budowie innowacyjnej, zeroemisyjnej, dynamicznej gospodarki o obiegu zamkniętym, po drugie zapewnieniu zintegrowanej przestrzeni wysokiej jakości, której zasoby będą użytkowane również przez przyszłe pokolenia i po trzecie – rozwoju aktywnego społeczeństwa.

Rynek pracy wspierający transformację gospodarki

Wsparcie skierowane zostanie dla osób dotkniętych skutkami transformacji, w szczególności koncentrować się będzie na podnoszeniu i zmianie kwalifikacji oraz aktywizacji zawodowej pracowników Grupy ZE PAK.

System kształcenia wspierający transformację

Środki finansowe przeznaczone zostaną na wsparcie kształcenia zawodowego, rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego, rozwój przedsiębiorczości młodzieży szkolnej, podnoszenie i zmianę kompetencji oraz rozwój umiejętności osób dorosłych, zwiększenie dostępu do usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz edukacji przedszkolnej, a także rozwój szkolnictwa wyższego.

Zdywersyfikowana i unowocześniona gospodarka

Interwencja obejmie wsparcie inkubacyjne przedsiębiorstw, budowę ekosystemu start-up'owego, w tym budowę i rozwój inkubatorów przedsiębiorczości czy przestrzeni coworkingowych, inwestycje w MŚP w zakresie dostosowywania do zmieniających się warunków oraz tworzenia nowych miejsc pracy, internacjonalizację i cyfryzację działalności przedsiębiorstw, inwestycje w infrastrukturę B+R jednostek naukowych i przedsiębiorstw (w tym konsorcjów), a także wsparcie projektów B+R oraz z zakresu komercjalizacji wyników prac B+R, w tym wsparcie usług doradczych i badawczych dla MŚP, wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych oraz zwiększenie dostępu m.in. przedsiębiorców do tych usług. Planuje się również realizację projektów z zakresu poprawy efektywności energetycznej i wymiany źródeł ciepła na zeroemisyjne w przedsiębiorstwach, upowszechnienie GOZ, w tym zmniejszenie zasobo- i materiałochłonności procesów produkcyjnych w przedsiębiorstwach czy tworzenie punktów napraw i przygotowania produktów do ponownego użycia.

Infrastruktura na rzecz aktywnego społeczeństwa oraz rewitalizacja

Środki finansowe przeznaczone zostaną na programy rozwojowe, w tym szkolenia zwiększające aktywność i współpracę na rzecz rozwoju lokalnego czy subregionu. Wsparcie otrzymają projekty służące poprawie jakości i efektywności usług społecznych w środowisku lokalnym. Interwencja zakłada również działania w obszarze włączenia społecznego osób dotkniętych transformacją w kierunku neutralności klimatycznej. Wsparcie obejmie rewitalizację obszarów zdegradowanych cechujących się negatywnym wpływem sektora wydobywczo-energetycznego (w szczególności na obszarach, na których

występują tereny przemysłowe, w tym pokopalniane). Interwencja obejmie także wsparcie rozwoju infrastruktury zrównoważonej turystyki.

Sprawnie funkcjonujący transport publiczny

Interwencja przewiduje zakup zeroemisyjnego taboru autobusowego wraz z budową/dostosowaniem zaplecza technicznego, rozbudowę infrastruktury do ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych, działania na rzecz integracji transportu zbiorowego, obsługi pasażerów oraz poprawy przepływu pasażerów, m.in. rozwój węzłów przesiadkowych, a także rozwój infrastruktury dla indywidualnego ruchu nieemisyjnego, w tym systemu tras rowerowych.

Transformacja energetyczna

Planuje się wsparcie rozwoju OZE (w tym projekty dot. produkcji zielonego wodoru), gruntowną termomodernizację budynków publicznych i mieszkalnych oraz projekty demonstracyjne z zakresu budownictwa pasywnego.

Przywrócenie terenom zdegradowanym i zdewastowanym poprzednich funkcji, ich racjonalne zagospodarowanie w nowy sposób, a także odbudowa i zwiększanie zasobów wodnych

W ramach wsparcia przewidziano prace badawcze, inwentaryzacyjne i planistyczne w zakresie kierunków rekultywacji i zagospodarowania obszarów przemysłowych, w tym pogórnich oraz dotkniętych skutkami działalności kopalni. Wsparcie obejmie rozwój terenów poprzez nadanie im nowych funkcji (środowiskowych, społecznych lub gospodarczych). Istotnym działaniem będzie również odbudowa oraz zwiększanie zasobów wodnych obszarów Wielkopolski Wschodniej zdegradowanych pod względem hydrologicznym.

Oddział Koordynacji

Departament Polityki Regionalnej

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Działalność Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027

Wstęp

Zasady powoływania i funkcjonowania Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 określają:

- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027,
- Wytyczne dotyczące komitetów monitorujących na lata 2021–2027,
- Uchwała Zarządu Województwa Wielkopolskiego nr 6183/2023 z dnia 2 lutego 2023 r. ustanawiająca Komitet Monitorujący Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027.

Komitet Monitorujący Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 powołano w drodze Uchwały Zarządu Województwa Wielkopolskiego w dniu 2 lutego 2023 r. W jego skład wchodzi 42 stałych członków i członków wraz z zastępcami i zastępcami oraz 9 obserwatorek i obserwatorów ze strony rządowej, samorządowej, partnerów społecznych i gospodarczych oraz społeczeństwa obywatelskiego. Łączna liczba przedstawicieli i przedstawicierek z prawem do głosowania z sektora podmiotów publicznych wynosi 20, natomiast podmiotów niepublicznych 23.

Tabela 1. Skład Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027

Grupy podmiotów	Liczba osób (43)
Podmioty publiczne w tym:	20
– strona samorządowa	15
– strona rządowa	5
Podmioty niepubliczne w tym:	23
– partnerzy społeczni i gospodarczy	11
– podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie	12

Źródło: opracowanie własne

- 1) Zatwierdza:
 - a) metodykę i kryteria stosowane przy wyborze operacji, w tym wszelkie ich zmiany,
 - b) końcowe sprawozdanie z wykonania programu,
 - c) plan ewaluacji i wszelkie zmiany w tym planie,
 - d) wszelkie propozycje instytucji zarządzającej dotyczące zmiany programu.
- 2) Analizuje:
 - a) postępy we wdrażaniu programu oraz osiąganiu celów pośrednich i celów końcowych,
 - b) wszelkie kwestie mające wpływ na wykonanie programu i środki podjęte w celu zaradzenia tym kwestiom,
 - c) wkład programu w sprostanie powiązanym z wdrażaniem programu wyzwaniom wskazanym w stosownych zaleceniach dla poszczególnych krajów,
 - d) elementy oceny ex-ante dotyczącej wdrażania instrumentów finansowych w ramach programu,
 - e) postęp dokonany w przeprowadzaniu ewaluacji, syn-tez, ich wyników i wszelkich działaniach następczych podjętych na ich podstawie,
 - f) realizację działań w zakresie komunikacji i widoczności,
 - g) w stosownych przypadkach – postępy we wdrażaniu operacji o znaczeniu strategicznym,
 - h) spełnienie warunków podstawowych i ich stosowanie przez cały okres programowania,
 - i) w stosownych przypadkach – postępy w budowaniu zdolności administracyjnych instytucji publicznych, partnerów i beneficjentów.

Grupy robocze Komitetu Monitorującego

W ramach Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 powołano 3 grupy robocze.

1) Grupa Robocza do spraw społeczeństwa obywatelskiego

Celem grupy jest wypracowywanie wspólnych stanowisk podmiotów reprezentujących środowisko organizacji pozarządowych w związku z realizacją zasady partnerstwa wynikającej z Kodeksu Partnerstwa.

pejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

Komitet wykonuje zadania, o których mowa w art. 40 rozporządzenia ogólnego¹, w tym:

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Euro-

Do zadań grupy roboczej należy m. in:

- proponowanie zagadnień, które mogłyby być przedmiotem uchwał Komitetu oraz analiza projektów uchwał w zakresie udziału partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie w procesie realizacji wsparcia ze środków funduszy UE w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027, w szczególności w zakresie wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus,
- rekomendowanie Komitetowi Monitorującemu propozycji zaleceń dla Instytucji Zarządzającej Programem Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027, w tym w odniesieniu do środków mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla organizacji pozarządowych jako beneficjentów,
- wsparcie Komitetu Monitorującego w zakresie funkcjonowania i roli podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w szczególności organizacji pozarządowych.

2) Grupa robocza ds. zasad horyzontalnych i warunków podstawowych

Do zadań grupy roboczej należy m. in:

- proponowanie zagadnień, które mogłyby być przedmiotem uchwał Komitetu oraz analiza projektów uchwał w zakresie spełnienia zasad horyzontalnych, o których mowa w art.9 Rozporządzenia ogólnego oraz horyzontalnych i tematycznych warunków podstawowych, o których mowa w art.15 Rozporządzenia ogólnego (określonych w Załączniku III oraz Załączniku IV),
- wsparcie Komitetu Monitorującego w zakresie zasad horyzontalnych i warunków podstawowych, w szczególności pojawienia się informacji o potencjalnych naruszeniach dot. Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (KPON) i Karty Praw Podstawowych (KPP),
- współpraca z Rzecznikiem Funduszy Europejskich,
- współpraca z osobami, które w Instytucji Zarządzającej, zajmują się kwestiami zasad horyzontalnych, m.in. Koordynatorką ds. Praw Podstawowych, Pełnomocniczką Marszałka Województwa Wielkopolskiego ds. spraw równego traktowania.

3) Podkomitet (grupa robocza) ds. Wielkopolski Wschodniej

Do zadań Podkomitetu (grupy roboczej) należy m.in.:

- proponowanie zagadnień, które mogłyby być przedmiotem uchwał Komitetu Monitorującego oraz analiza projektów uchwał wskazanych przez Instytucję Zarządzającą w zakresie procesu sprawiedliwej transformacji,
- merytoryczne wsparcie uczestników posiedzeń Komitetu Monitorującego w obszarze transformacji Wielkopolski Wschodniej oraz Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej,
- przygotowywanie corocznego sprawozdania z realizacji zadań Podkomitetu (grupy roboczej).

Ponadto planowane jest utworzenie czwartej grupy roboczej zrzeszającej przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego.

Posiedzenia Komitetu Monitorującego

Dotychczas odbyło się 5 Posiedzeń Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027.

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Komitetu Monitorującego, któremu przewodniczył Marszałek Województwa Wielkopolskiego, odbyło się w dniu 1 marca br. w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu. Przedmiotem obrad Komitetu były m.in.: projekt Regulaminu Komitetu Monitorującego Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 oraz propozycja Metodyki i Kryteriów Wyboru Projektów dla wybranych Działań Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027, dla których w pierwszej kolejności przewidywane jest uruchomienie naborów wniosków w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz Pomocy Technicznej.

Ryc. 1. Inauguracyjne posiedzenie Komitetu Monitorującego w siedzibie UMWW

Źródło: Zasoby UMWW

Ryc. 2. Głosowanie w trakcie posiedzenia Komitetu Monitorującego

Źródło: Zasoby UMWW

Na kolejnych posiedzeniach zatwierdzane były kryteria dla kolejnych Działań Programu. **Dotychczas zostały zatwierdzone kryteria dla następujących działań:**

- 1) Działanie **1.1** Wsparcie potencjału B+R podmiotów badawczych w regionie,
- 2) Działanie **1.3** Rozwój e-usług i e-zasobów publicznych,
- 3) Działanie **1.4** Rozwój e-usług i e-zasobów publicznych w ramach ZIT,

- 4) Działanie **1.7** Wzmocnienie procesu przedsiębiorczego odkrywania i promocja gospodarki w regionie,
- 5) Działanie **2.1** Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- 6) Działanie **2.3** Rozwój energii odnawialnej (OZE),
- 7) Działanie **2.5** Zwiększenie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe,
- 8) Działanie **2.6** Zwiększanie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe w ramach ZIT,
- 9) Działanie **2.7** Rozwój zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej,
- 10) Działanie **2.8** Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej,
- 11) Działanie **2.10** Ochrona i zachowanie przyrody wraz z rozwojem zielonej infrastruktury oraz ograniczeniem zanieczyszczeń,
- 12) Działanie **3.1** Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej,
- 13) Działanie **3.2** Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej w ramach ZIT,
- 14) Działanie **4.1** Infrastruktura drogowa,
- 15) Działanie **4.2** Transport kolejowy,
- 16) Działanie **5.1** Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie poprzez wsparcie infrastruktury edukacyjnej,
- 17) Działanie **5.2** Infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego,
- 18) Działanie **5.4** Kultura i zrównoważona turystyka,
- 19) Działanie **6.1** Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy – projekty PUP,
- 20) Działania **6.2** Wsparcie w ramach OHP i mobilność w ramach sieci EURES,
- 21) Działanie **6.3** Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy,
- 22) Działanie **6.4** Wsparcie pracowników i pracodawców,
- 23) Działanie **6.7** Edukacja przedszkolna, ogólna oraz kształcenie zawodowe,
- 24) Działanie **6.10** Aktywna integracja,
- 25) Działanie **6.12** Integracja społeczno-gospodarcza obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- 26) Działanie **6.13** Usługi społeczne i zdrowotne,
- 27) Działanie **6.15** Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- 28) Działanie **7.1** Rewitalizacja,
- 29) Działanie **7.3** Kultura i turystyka,
- 30) Działanie **7.4** Wspieranie instrumentów terytorialnych ZIT,
- 31) Działania **10.1** Rynek pracy, kształcenie i aktywne społeczeństwo wspierające transformację gospodarki,
- 32) Działanie **10.2** Wsparcie inwestycji w MŚP i dużych przedsiębiorstwach,
- 33) Działanie **10.4** Zregenerowane środowisko przyrodnicze,
- 34) Działanie **10.6** Przybliżenie Wielkopolski Wschodniej do osiągnięcia neutralności klimatycznej,
- 35) Działanie **10.7** Infrastruktura na rzecz aktywnego społeczeństwa, edukacyjna oraz rewitalizacja wspierające transformację gospodarki,
- 36) Działanie **11.1** Wsparcie instytucji, beneficjentów i partnerów oraz informacja i komunikacja o Programie,
- 37) Działanie **12.1** Zatrudnienie,
- 38) Działanie **13.1** Wsparcie instytucji, beneficjentów i partnerów oraz informacja i komunikacja o Programie.

Ryc. 3. Posiedzenie Komitetu Monitorującego w siedzibie UMWW

Źródło: Zasoby UMWW

W trakcie posiedzeń Komitet Monitorujący pozytywnie zaopiniował projekt Strategii komunikacji Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027. Zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021–2027 Strategia komunikacji jest przedkładana przez Instytucję Zarządzającą do zaopiniowania Komitetowi Monitorującemu. Po wyrażeniu opinii dokument jest przekazywany Zarządowi Województwa Wielkopolskiego do zatwierdzenia. Strategia komunikacji to dokument wspólnie wypracowany przez Instytucję Zarządzającą, Komitet Monitorujący oraz Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obowiązuje wszystkie instytucje, które odpowiadają za wykorzystanie środków unijnych w ramach programu regionalnego.

Ponadto na poziomie Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 został powołany zespół ds. komunikacji tj. Grupa Robocza ds. Informacji i Promocji Funduszy Europejskich Województwa Wielkopolskiego.

Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji

Departament Gospodarki

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Monitorowanie warunku podstawowego 1.1. Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji

Czym są warunki podstawowe?

Dla zapewnienia spójności i efektywności wydatkowania środków unijnych w perspektywie 2021–2027 Komisja Europejska wprowadziła mechanizm warunkowości podstawowej. Warunki podstawowe stanowią zamknięty katalog wymogów, do których spełnienia zobowiązuje się państwo członkowskie. Ich rolą jest zapewnienie, że wszystkie działania współfinansowane ze środków europejskich będą zgodne z priorytetowymi kierunkami unijnych polityk. Warunki te dotyczą m.in. dostosowania legislacyjnego, opracowania dokumentów strategicznych i wdrożeniowych czy funkcjonowania określonych rozwiązań systemowych. Wykorzystanie mechanizmu warunkowości finansowania unijnego było już stosowane w poprzednich okresach programowania: po raz pierwszy w okresie 2007–2013, kiedy to finansowanie przedsięwzięć uzależniane było od właściwej transpozycji i wdrażania dyrektyw unijnych. W kolejnej perspektywie finansowania 2014–2020 wprowadzono systemowe narzędzie warunkowości *ex ante*. Polegało ono na zobowiązaniu się przez państwo członkowskie do spełnienia określonych wymogów przed rozpoczęciem realizacji programu operacyjnego. Nowością w obecnym okresie programowania jest obowiązek wypełniania warunków podstawowych przez cały okres perspektywy finansowej.

Podstawą prawną, która obliuguje instytucje zarządzające programami operacyjnymi do sporządzenia raportu samooceny warunków podstawowych jest Rozporządzenie PEIR (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. (zwane dalej: rozporządzeniem ogólnym¹). Organem, któremu rozporządzenie ogólne nadaje kompetencje stałej weryfikacji stanu spełniania warunków jest komitet monitorujący wdrażanie programu operacyjnego. Komitet ma za zadanie analizować dwa aspekty:

fakt spełniania warunków podstawowych oraz ich stosowanie przez cały okres programowania.

Warunki podstawowe określone zostały dla wszystkich celów polityki spójności. Ich spełnienie jest wymogiem koniecznym dla refundacji środków przez Komisję Europejską na działania podjęte w wybranych obszarach. Większość warunków podstawowych określona została dla poziomu krajowego – jedynie dwa odnoszą się do poziomu regionalnego. Dotyczą one wdrażania strategii inteligentnych specjalizacji (CP1) oraz regionalnych planów transportowych (CP3).

Jaki jest warunek podstawowy dla celu polityki 1?

Programowanie inwestycji w obszarze innowacyjności, przedsiębiorczości i cyfryzacji zostało w tej perspektywie powiązane z pierwszym celem polityki spójności (CP1): Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej. Warunkiem podstawowym dla tego celu polityki jest dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji, dla której określono 7 kryteriów szczegółowych:

- aktualna analiza wyzwań związanych z upowszechnianiem innowacji oraz cyfryzacją,
- istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji,
- narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii,
- funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania”),
- działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach,
- w stosownych przypadkach, działania wspierające transformację przemysłową,
- środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji.

Warunek uznany zostaje za spełniony jeżeli przedstawione zostaną uzasadnienia dla realizacji wszystkich powyższych kryteriów. W przypadku gdy wspomniany warunek nie zostanie

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

spełniony, refundacja środków w ramach wybranego celu szczegółowego może zostać wstrzymana. W związku z tym, w celu utrzymania korzystnych ram inwestycyjnych, należy regularnie monitorować czy warunki podstawowe pozostają spełnione.

Istotne jest również zapewnienie, że operacje wybrane do objęcia wsparciem były wdrażane spójnie z obowiązującymi strategiami i dokumentami, na podstawie których określono spełnione warunki podstawowe. Służyć to ma zapewnieniu, że wszystkie dofinansowane operacje zgodne są z ramami polityki Unii.

Jaką rolę pełni w tym zakresie Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski 2030?

Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski 2030 (RIS 2030) została przyjęta 29 grudnia 2020 r. przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego (ZWW)². Stanowi określenie priorytetów polityki innowacyjnej, rozumianej jako zespół działań różnych podmiotów regionalnego systemu innowacji, które prowadzą do podniesienia konkurencyjności i innowacyjności regionu. Kluczowym elementem RIS 2030 jest identyfikacja wiodących obszarów rozwoju regionu, nazywanych inteligentnymi specjalizacjami.

Ryc. 1. Inteligentne Specjalizacje Wielkopolski

Źródło: infografiki powstałe na potrzeby Marki Wielkopolski

Inteligentne specjalizacje Wielkopolski zostały zidentyfikowane na podstawie dwóch procesów: wieloaspektowych badań potencjału województwa w zakresie specjalizacji gospodarczej i naukowej oraz procesu przedsiębiorczego

odkrywania. Aktualizacja Strategii potwierdziła zgodność zidentyfikowanych obszarów IS, wprowadzając kilka modyfikacji na podstawie dokonanej analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej, przede wszystkim uwzględniając kwestie nisko- i zeroemisyjnych technologii oraz rozwoju przemysłu lotniczego i kosmicznego. W ramach strategii dokonano również analizy potencjału innowacyjnego na poziomie podregionów województwa wielkopolskiego i identyfikacji podregionalnych inteligentnych specjalizacji.

W jaki sposób spełniane są poszczególne kryteria?

Samorząd Województwa, na etapie negocjacji zapisów programu operacyjnego z Komisją Europejską, przedstawił sposób spełniania każdego z siedmiu kryteriów warunku 1.1., jak i zobowiązał się do kontynuowania zadeklarowanych działań. Poniżej przedstawiono w jaki sposób wdrażane są założenia każdego z kryteriów.

Kryterium 1. Aktualna analiza wyzwań związanych z upowszechnianiem innowacji oraz cyfryzacją

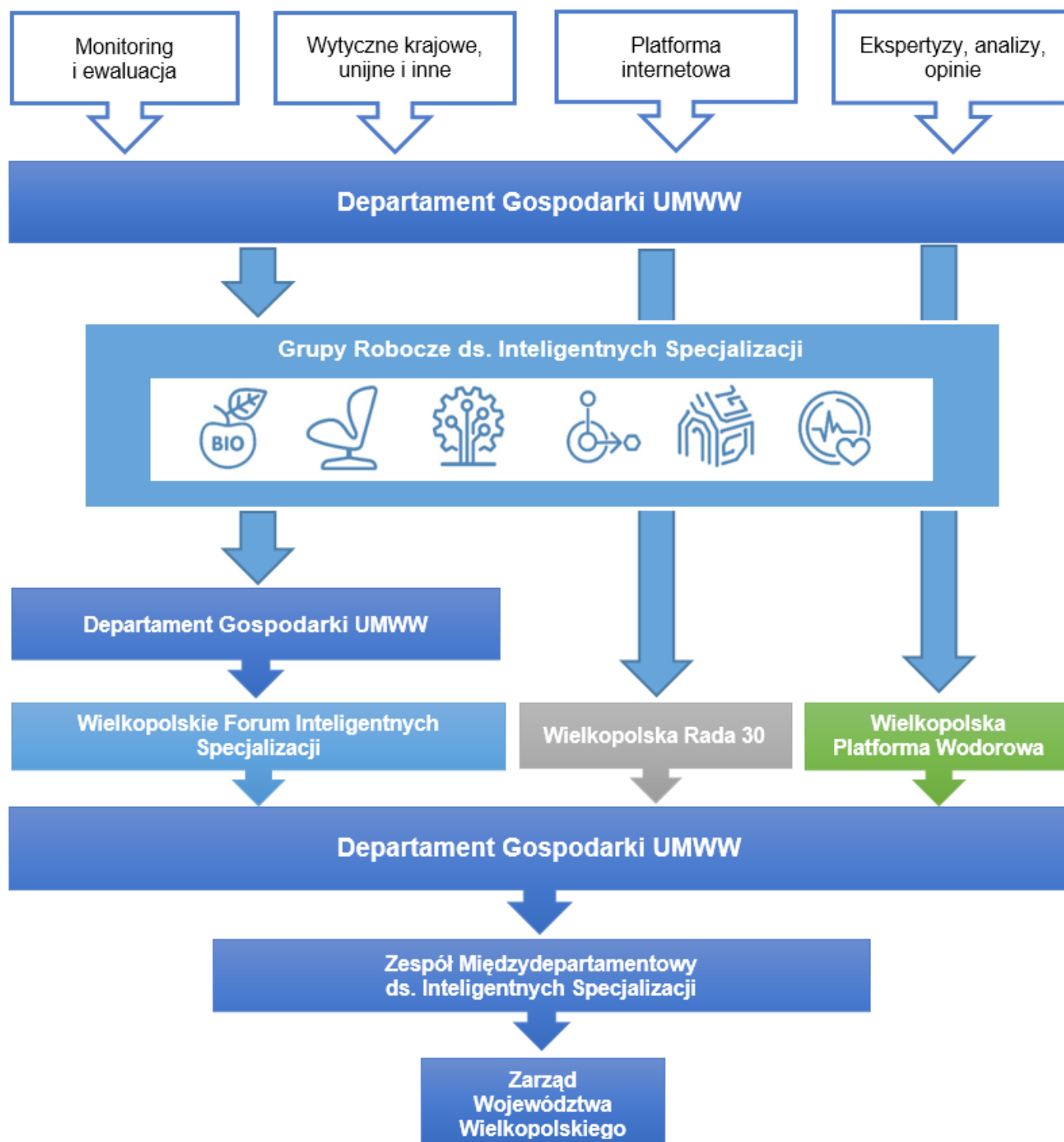
Spełnienie pierwszego z kryteriów związane jest z bieżącym monitorowaniem sytuacji w zakresie rozwoju innowacyjności i upowszechnienia rozwiązań cyfrowych. Samorząd regionalny realizuje te działania poprzez prowadzenie analizy aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej w ramach badań własnych, jak i zleconych. W obszarach, które tego wymagają, prowadzone są pogłębione badania. W ramach przygotowań do aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski 2015–2020 przeprowadzono szereg analiz, które objęły tematykę: polityki klastrowej, rozwoju instytucji otoczenia biznesu, dostępności terenów inwestycyjnych w regionie, potrzeb regionalnego rynku pracy, wyzwań czwartej rewolucji przemysłowej, identyfikacji branży dominujących i specjalizacji naukowych, nowych technologii w obszarze ICT, KET i sektora kreatywnego, a także stanu inteligentnych specjalizacji na poziomie podregionalnym. Najważniejsze wnioski wynikające z tych dokumentów przytoczono w ramach RIS 2030 i stanowiły one punkt wyjścia dla określenia priorytetów polityki innowacyjnej województwa. Wiedzę na temat sytuacji w regionie uzupełniają dostępne źródła naukowe, a także sporządzane cyklicznie raporty i sprawozdania z realizacji kluczowych dokumentów strategicznych.

Kryterium 2. Istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji

Warunkiem spełnienia kryterium drugiego jest istnienie właściwego systemu instytucjonalnego zarządzania RIS 2030. W województwie wielkopolskim rolę koordynatora działań w zakresie polityki innowacyjnej pełni Samorząd Województwa, reprezentowany przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego. Sprawuje on nadzór nad procesem wdrażania RIS 2030 oraz koordynuje proces przedsiębiorczego odkrywania. Komórką oddelegowaną przez ZWW do realizacji zadań wskazanych w RIS 2030 jest Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji (WOI), funkcjonujące w Departamencie Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. WOI dba

² Uchwała Zarządu Województwa Wielkopolskiego nr 3099/2020 z 29 grudnia 2020 roku.

Ryc. 2. System zarządzania RIS 2030

Źródło: na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji 2030.

o zapewnienie synergii między inteligentnymi specjalizacjami na poziomie regionalnym i krajowym, a także odpowiada za monitorowanie i ewaluację RIS 2030. Działania Samorządu wspierają zespoły opiniotwórczo-doradcze, powołane przez Marszałka Województwa: Wielkopolskie Forum Inteligentnych Specjalizacji, Wielkopolska Rada Trzydziestu oraz Wielkopolska Platforma Wodorowa. U podstaw procesu wypracowywania rekomendacji na rzecz polityki innowacyjnej stoją Grupy Robocze ds. Inteligentnych Specjalizacji. Kluczowy dla efektywnego funkcjonowania systemu zarządzania Strategią jest cykliczny przepływ informacji pomiędzy kluczowymi komórkami, zgodnie z ideą funkcjonowania „procesu przedsiębiorczego odkrywania”.

Kryterium 3. Narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii

Monitorowanie i ewaluacja są instrumentem prowadzenia skutecznej polityki innowacyjnej w województwie wielkopolskim. Procesy te służą obserwacji i ocenie postępów realizacji RIS 2030 w odniesieniu do celów strategicznych i operacyjnych. Na ich podstawie możliwe jest sformułowanie wniosków dla regionalnej polityki rozwoju inteligentnych specjalizacji, co stanowi wsparcie merytoryczne dla decyzji podejmowanych przez Zarząd Województwa w zakresie zarządzania operacyjnego i strategicznego polityką regionalną. Istnienie skutecznego systemu monitorowania i ewaluacji jest istotne ze względu na

dużą zmienność uwarunkowań społecznych i gospodarczych w kraju i na świecie – pojawiające się nowe czynniki zewnętrzne wpływają na efektywność zaplanowanych w Strategii działań. W odniesieniu do obszarów inteligentnych specjalizacji, zidentyfikowanych w RIS 2030, w efekcie zaobserwowanych zmian dokonać się może zmiana priorytetów specjalizacji, zmiana ich znaczenia, a także modyfikacja oraz wyłonienie nowej specjalizacji.

Monitorowanie stanowi ciągły proces obserwacji, w jaki sposób działania podejmowane w regionie przyczyniają się do realizacji celów RIS 2030. Odbywa się on na trzech poziomach:

- Poziom pierwszy: monitorowanie poziomu konkurencyjności Wielkopolski na tle Europy i Polski;
- Poziom drugi: monitorowanie realizacji celów strategicznych i operacyjnych RIS 2030 poprzez analizę działań podejmowanych w regionie przez aktorów systemu innowacji;
- Poziom trzeci: monitorowanie rozwoju inteligentnych specjalizacji Wielkopolski.

Raporty z monitorowania realizowane są w cyklach rocznych; za koordynację działań w tym zakresie odpowiada Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji w Departamencie Gospodarki.

Ewaluacja ocenia funkcjonowanie RIS 2030 na wszystkich etapach jej funkcjonowania: od zaplanowania pola interwencji, przez wdrażanie założonych działań, aż po mierzenie rezultatów. Ewaluacja jest organizacyjnie oddzielona od monitorowania; za jej przeprowadzenie odpowiedzialny jest Departament Polityki Regionalnej. Zaplanowano, że raport ewaluacyjny zostanie przygotowany przynajmniej raz w trakcie wdrażania Strategii (ewaluacja on going), a także po jej zakończeniu (ewaluacja ex post).

Rekomendacje i wnioski wypracowane w ramach monitorowania i ewaluacji są upubliczniane oraz przedkładane do dyskusji przez uczestników procesu przedsiębiorczego odkrywania w ramach systemu zarządzania RIS 2030. Rekomendacje są szczególnie istotne z punktu widzenia ewentualnej modyfikacji zapisów Strategii. Zgodnie z aktualnymi wytycznymi Komisji Europejskiej w zakresie projektowania regionalnych strategii innowacji, charakter Strategii umożliwia dokonywanie aktualizacji w okresie jej obowiązywania. W świetle takich zapisów, szczególnego znaczenia nabierają efektywne procesy monitorowania i ewaluacji, stanowiące podstawę dla wnioskowania o dokonywanie stosownych zmian.

Kryterium 4. Funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania”)

Proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) ma za zadanie wykorzystać wiedzę przedsiębiorców do priorytetyzacji i odpowiedniej alokacji zasobów, w celu przyspieszenia rozwoju regionu. Proces ten ma charakter ciągły, ponieważ dotyczy zarówno identyfikowania obszarów inteligentnych specjalizacji, jak i ich dalszego rozwijania.

U podstaw procesu przedsiębiorczego odkrywania w Wielkopolsce znajdują się Grupy Robocze ds. Inteligentnych Specjalizacji, obejmujące szeroki wachlarz podmiotów ze świata nauki i gospodarki, związanych tematycznie z poszczególnymi specjalizacjami. Grupy inicjują dyskusję na temat rekomendacji w obszarze wdrażania RIS 2030, opierając się o specjalistyczną

wiedzę branżową i materiały analityczne dostarczane przez Wielkopolskie Obserwatorium Innowacji. Wypracowane postulaty stanowią następnie przedmiot dyskusji Wielkopolskiego Forum Inteligentnych Specjalizacji, składającego się z przedstawicieli przedsiębiorców, naukowców, ośrodków innowacji, samorządów lokalnych oraz innych uczestników ekosystemu innowacji, zaangażowanych we wdrażanie RIS 2030. Umożliwia to dostrzeżenie synergii na styku poszczególnych inteligentnych specjalizacji.

Wnioski z prac Forum obradowane są na posiedzeniach Międzydepartamentowego Zespołu ds. Inteligentnych Specjalizacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele departamentów UMWW odpowiedzialnych za kwestie polityki regionalnej, edukacyjnej i rynku pracy. Zespół analizuje propozycje Forum, a wybrane rekomendacje do wdrożenia przedkłada do akceptacji przez ZWW.

Z uwagi na liczne wyzwania w zakresie transformacji energetycznej, stojące przed regionem, obok Grup Roboczych ds. IS funkcjonuje Wielkopolska Platforma Wodorowa, specjalizująca się w zagadnieniach gospodarki nisko- i zeroemisyjnej, w szczególności ukierunkowanej na wykorzystanie wodoru jako nośnika energii. Członkowie Platformy zaangażowani są w prace nad dokumentami strategiczno-analitycznymi, wspierając ZWW w podejmowaniu decyzji w obszarze polityki wsparcia transformacji gospodarczej i energetycznej województwa.

Istotną rolę w procesie pełnią także reprezentanci lokalnych środowisk społeczno-gospodarczych Wielkopolski, czego wyrazem jest działalność Wielkopolskiej Rady Trzydziestu (WR30). Działalność WR30 stanowi jasny przykład współdziałania między poziomem regionalnym i lokalnym. Bieżące informowanie o działaniach poszczególnych zespołów na platformie internetowej, umożliwia stały wgląd obywateli w zarządzanie RIS 2030.

Tak wypracowany PPO umożliwia współpracę podmiotów z różnych środowisk, dążąc do wytworzenia wysokiej jakości projektów badawczo-rozwojowych. Wspólne działania poszczególnych środowisk pobudzają rozwój obszarów zainteresowania dotychczas niezagospodarowanych, umożliwiając tworzenie wartości dodanej.

Kryterium 5. Działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach

Samorząd Województwa na bieżąco monitoruje sytuację w zakresie stanu regionalnego systemu badań i innowacji. Szczegółowe zadania w tym zakresie określono w RIS 2030 w postaci celów strategicznych i operacyjnych, podkreślając konieczność zwiększania aktywności innowacyjnej wielkopolskich podmiotów, rozwoju regionalnego ekosystemu innowacji, włączenia się w globalne łańcuchy wartości oraz kształcenia kadr nowoczesnej gospodarki. Region podejmuje działania na rzecz wzmocnienia współpracy w obrębie funkcjonującego ekosystemu innowacji poprzez wspieranie funkcjonowania kluczowych gremiów: Wielkopolskiego Forum Inteligentnych Specjalizacji, Grup Roboczych ds. IS, Wielkopolskiej Rady 30 oraz Wielkopolskiej Platformy Wodorowej. Organizowane są wydarzenia sieciujące z udziałem kluczowych przedstawicieli sektora edukacji, nauki, biznesu oraz ośrodków innowacji, mające na celu inicjowanie współpracy międzysektorowej w obrębie inteligentnych specjalizacji, jak i na ich styku. Samorząd odpowiada również za prowadzenie platformy dialogu

pomiędzy interesariuszami PPO w celu wzmacniania współpracy w obrębie istniejącego ekosystemu innowacji na rzecz inicjowania pomysłów na projekty naukowo-badawcze.

W oparciu o dostępne środki finansowe, m.in. w ramach regionalnego programu operacyjnego, finansowane są działania na rzecz wsparcia publicznej i prywatnej infrastruktury B+R, prowadzenia badań przemysłowych i prac rozwojowych, transferu technologii, a także rozwoju usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu oraz organizacje klastrowe.

Dla zapewnienia synergii między poziomem krajowym a regionalnym w zakresie realizacji działań wspierających inteligentne specjalizacje, przedstawiciele samorządu biorą stały udział w posiedzeniach Grup Roboczych Krajowych Inteligentnych Specjalizacji. Prowadzona jest także stała współpraca wewnętrzna, w ramach sieci obserwatoriów, koordynowanych przez Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, której efektem są cykliczne analizy i badania dotyczące uwarunkowań społeczno-gospodarczych rozwoju regionu.

Kryterium 6. W stosownych przypadkach, działania wspierające transformację przemysłową

Biorąc pod uwagę współczesne wyzwania gospodarcze, Samorząd Województwa realizuje działania wpisujące się w dwa nurty: czwartej rewolucji przemysłowej i cyfryzacji gospodarki oraz transformacji gospodarki w kierunku zeroemisyjności.

W odniesieniu do działań na rzecz wdrożenia rozwiązań Przemysłu 4.0. do wielkopolskiej gospodarki, wspierane są działania na rzecz reindustrializacji regionalnej gospodarki, zwiększania innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, rozwoju sieci i kooperacji w gospodarce regionu, wzmocnienia współpracy między sektorem nauki i biznesu, a także wsparcia rozwoju kwalifikacji i kompetencji na potrzeby transformacji gospodarczej.

W obszarze transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym oraz neutralności klimatycznej, Samorząd podejmuje inicjatywy służące zwiększeniu wykorzystania alternatywnych źródeł energii, wspierające rozwój elektromobilności, budowę wielkopolskiego ekosystemu wodorowego oraz promujące optymalizację gospodarowania energią.

Ponadto, ze względu na silne uzależnienie gospodarki Wielkopolski Wschodniej od przemysłu paliwowo-energetycznego, obszar ten objęty został szczególną interwencją w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Priorytety rozwoju subregionu konińskiego określone zostały w Strategii rozwoju Wielkopolski Wschodniej do 2040 roku, a także w ramach Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej.

Kryterium 7. Środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji

Istotnym elementem działań na rzecz wzmacniania poziomu innowacyjności gospodarki regionalnej jest prowadzenie mapowania możliwości współpracy międzyregionalnej,

w szczególności dotyczącej badań i innowacji w ramach zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacji. Współpraca ta ma także za zadanie zaangażowanie regionalnych interesariuszy w uczestnictwo i rozwój międzynarodowych łańcuchów wartości. Z uwagi na przyjęte przez region priorytety rozwoju, związane ze wsparciem gospodarki zeroemisyjnej oraz transformacją cyfrową, Wielkopolska aktywnie uczestniczy w dwóch partnerstwach w ramach Platformy S3:

- Industrial modernisation pn. „European Wireless ICT”, którego celem jest polepszanie innowacyjności różnych obszarów gospodarki poprzez wdrażanie rozwiązań z zakresu technologii bezprzewodowych 5G/6G.
- European Hydrogen Valleys Partnership, działającego na rzecz szerszego wykorzystania wodoru jako nośnika energii.

Region jest również wieloletnim członkiem Europejskiej Sieci Współpracy Regionów w zakresie Badań i Innowacji (ERRIN), służącej nawiązywaniu partnerstw projektowych w wymiarze ponadnarodowym. Zacieśnianie współpracy instytucjonalnej oraz umacnianie powiązań w zakresie regionalnej polityki innowacyjnej na rzecz inteligentnych specjalizacji następuje także za pośrednictwem projektów INTERREG EUROPA, m.in. dotychczas realizowanych COMPETE IN oraz RELOS3.

Samorząd Województwa realizuje także działania na rzecz budowy pozytywnego wizerunku i wzmocnienia rozpoznawalności regionu na arenie międzynarodowej; prowadzone są działania promujące nie tylko potencjał inwestycyjny regionu, ale także produkty wytwarzane przez regionalnych przedsiębiorców, usługi świadczone przez instytucje otoczenia biznesu, wysoką jakość edukacji na poziomie wyższym oraz możliwość prowadzenia badań naukowych wspólnie z wielkopolskimi uczelniami.

Do innych działań SWW mających na celu m.in. zacieśnienie współpracy międzynarodowej należą: organizacja regionalnych stoisk wystawienniczych prezentujących potencjał gospodarczy oraz naukowy regionu na międzynarodowych wydarzeniach targowych, realizacja zagranicznych wizyt studyjnych, nawiązywanie kontaktów na poziomie władz regionalnych, międzynarodowych izb gospodarczych i zrzeszeń przedsiębiorców.

Podsumowanie

Samorząd Województwa Wielkopolskiego, podobnie jak samorządy pozostałych województw, zobowiązał się do spełniania i przestrzegania opisanych w artykule kryteriów dla warunku podstawowego CP1 przez cały czas programowania 2021–2027, jak i do informowania Komisji Europejskiej o wszelkich zmianach mających wpływ na ich spełnianie. Działania podejmowane przez Samorząd w tym zakresie podlegają monitorowaniu w ramach istniejącego na poziomie regionalnym systemu. Monitorowanie obejmuje również działania podejmowane przez podmioty wchodzące w skład regionalnego ekosystemu innowacji, w tym narzędzia i mechanizmy współpracy wypracowane w trakcie procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Łukasz Gińko, Jacek Wilczkowiak**Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu**

Regionalny plan transportowy dla województwa wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł w sposób syntetyczny przedstawia **Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku (RPT 2030)**, który jest jednym z wielu istotnych dokumentów opracowanych w regionie. W dalszej części opisano strukturę dokumentu i kluczowe warunki jakie musi spełniać Regionalny Plan Transportowy.

Opisywany RPT 2030 zastępuje poprzedni **Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie 2020 roku**, który był dokumentem implementacyjnym Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 w ramach celu tematycznego 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej. Nowe uwarunkowania i kolejna perspektywa finansowa wymagają odpowiednio dostosowanych dokumentów. Obowiązek opracowania RPT 2030 wynika bezpośrednio z **Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce**, która jest podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską oraz strategią wykorzystania funduszy europejskich w ramach nowej perspektywy finansowej.

W Umowie Partnerstwa wskazano, że realizacja Celu Polityki 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności¹ wymaga spełnienia warunku podstawowego 3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie. Na poziomie regionalnym wymogiem jest opracowanie regionalnych planów transportowych o horyzoncie czasowym do 2030 roku.

W ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 określono Priorytet 4. Lepiej połączona Wielkopolska w UE. Zakres interwencji dla tego priorytetu obejmuje różnorodne zadania, w tym inwestycje w infrastrukturę transportową, które aby otrzymać dofinansowanie muszą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego lub odpowiedniego dokumentu planowania transportu na poziomie krajowym lub lokalnym.

Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku został przyjęty przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr 5732/2022 z dnia 21 października 2022 r.

Kluczowe elementy Planu

RPT 2030 to dokument, który kompleksowo określa wizję rozwoju regionalnego systemu transportowego w oparciu o podstawowe obszary: poprawę dostępności i spójności regionu, wzmocnienie powiązań z Transeuropejską Siecią Transportową TEN-T, wzrost bezpieczeństwa w transporcie oraz zmniejszenie wpływu transportu na środowisko.

Przygotowanie planu transportowego to długotrwały i pracochłonny proces, który wymaga spełnienia wielu kryteriów i odpowiedniej konstrukcji dokumentu. Wsparciem dla wszystkich województw przygotowujących tego typu dokumenty w Polsce były Wytyczne opracowane przez inicjatywę Jaspers, dotyczące najlepszych praktyk w zakresie regionalnych planów transportowych². Eksperti Jaspers nakreślili podstawy metodologiczne, praktyczne zalecenia, czy potrzebę wykorzystania modelu transportowego podczas pracy nad Regionalnym Planem Transportowym. Zasady opisane w wytycznych oraz bezpośrednia współpraca z Jaspers, wspomogła Województwo Wielkopolskie w procesie opracowania dokumentu. Projekt RPT 2030 podlegał dwukrotnym konsultacjom z ekspertami Jaspers, a jego poszczególne fazy realizacji omówiono na spotkaniach. Podczas spotkań szczegółowo przedstawiono wykonane korekty i określono potrzeby dalszych uzupełnień treści Planu, które doprowadziły do jego finalnego kształtu.

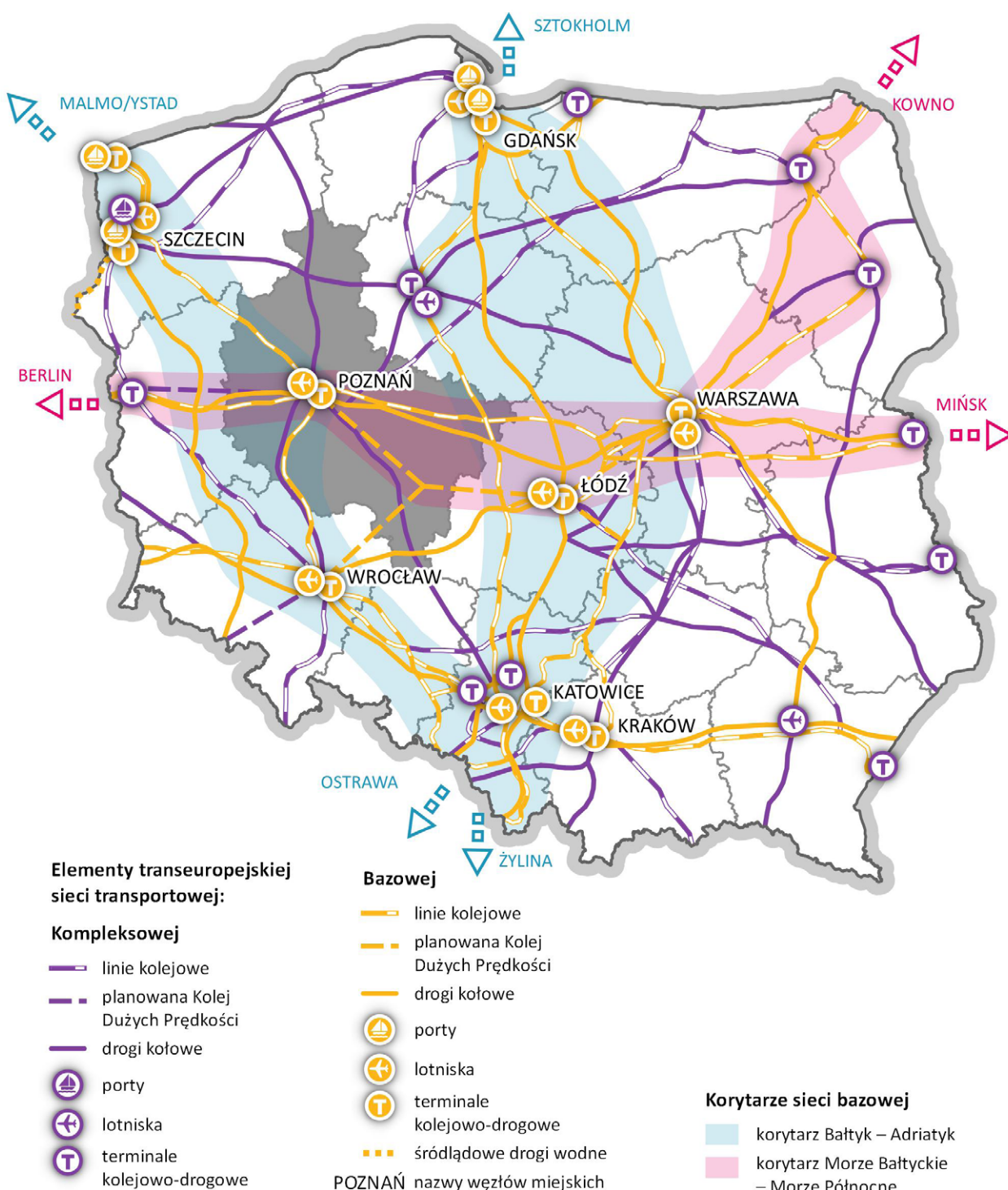
Poszczególne etapy realizacji RPT 2030 zostały społecznie skonsultowane. Pierwsze konsultacje odbyły się jeszcze na etapie przygotowawczym opracowania, następnie przeprowadzono po zakończeniu etapu diagnozy stanu systemu transportowego. Ostatnim konsultacjom podlegał kompletny projekt Planu wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Głównymi interesariuszami były samorządy lokalne oraz instytucje zarządzające infrastrukturą transportową na terenie województwa. Konsultacje umożliwiły zgłoszenie uwag czy wniosków, z których duża część została uwzględniona w dokumencie.

RPT 2030 składa się z dwóch głównych części: diagnostycznej i kierunkowej. Część diagnostyczna obejmuje m.in.: tło

¹ Cele Polityki zostały określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

² Jaspers, Wytyczne dotyczące najlepszych praktyk w zakresie regionalnych planów transportowych, 24 kwietnia 2020 r.,

Ryc. 1. Transeuropejska sieć transportowa

Źródło: Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

społeczno-gospodarcze, uwarunkowania programowe, diagnozę stanu systemu transportowego i analizę SWOT. Natomiast część kierunkowa zawiera m.in.: wizję, cele, warianty rozwoju regionalnego systemu transportowego wraz z ich oceną, opis działań wynikających z wariantu realizacyjnego oraz system wdrażania i realizacji RPT 2030. Kluczowe elementy Planu scharakteryzowano poniżej.

Diagnoza stanu systemu transportowego

W ramach diagnozy zbadano wszystkie najważniejsze elementy regionalnego systemu transportowego. Przeanalizowano

każdą gałąź i rodzaj transportu, przeprowadzono analizę popytu w zakresie transportu pasażerskiego, opracowano ocenę ryzyka realizacji działań, projektów i zamierzeń w zakresie regionalnej infrastruktury drogowej oraz regionalnego publicznego transportu zbiorowego. Oceniono również wpływ Pandemii COVID-19 na funkcjonowanie systemu transportowego w województwie. W tym dziale znajduje się również opis regionalnego modelu ruchu, który był niezbędny dla wypracowania i oceny wariantów rozwoju regionalnego systemu transportowego.

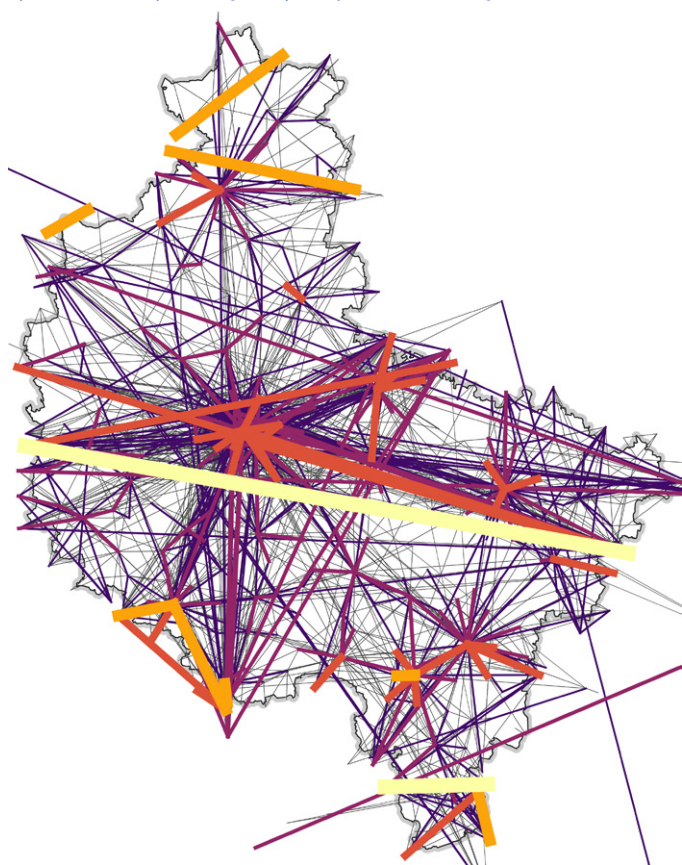
Celem diagnozy było zbadanie stanu istniejącego dla poszczególnych elementów systemu transportowego oraz identyfikacja problemów i potrzeb rozwoju. Podsumowaniem diagnozy jest analiza SWOT, która wskazała najważniejsze kwestie, będące podstawą do określenia wizji i celów RPT.

Regionalny model ruchu

Model przygotowano na podstawie Zintegrowanego Modelu Ruchu (ZMR)³ oraz modelu województwa wielkopolskiego opracowanego na potrzeby Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Wielkopolskiego.

Model ruchu jest narzędziem powszechnie stosowanym do planowania transportu, który pozwala m.in. na ocenę porównawczą różnych rozwiązań oraz ocenę skutków wprowadzenia bądź nie, zmian w systemie transportowym. Dla opracowanego modelu ruchu przyjęto rok bazowy 2019, ze względu na pandemię COVID-19, która znacząco wpłynęła na sektor transportu, a szczególnie na szeroko rozumianą mobilność. Wyniki procesu modelowania pokazują m.in. przestrzenny rozkład podróży, strukturę ruchu pojazdów, dostępność czasową Poznania i ośrodków powiatowych oraz szereg innych danych.

Ryc. 2. Przestrzenny rozkład podróży w województwie wielkopolskim

Źródło: Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

Wizja

W perspektywie 2030 roku system transportowy Wielkopolski oparty będzie na infrastrukturze spójnej, zintegrowanej, wydajnej, bezpiecznej, dostosowanej do skali przemieszczania się ludności i transportu towarów, przystosowanej do nisko i zeroemisyjnych środków transportu oraz spójnej z europejskim i krajowym obszarem transportu.

Wizja przedstawia docelowy stan regionalnego systemu transportowego w Wielkopolsce w 2030 roku. Zilustrowaniem wizji są przestrzenne modele systemu transportowego województwa, które pokazują docelowe typy wewnętrznych powiązań komunikacyjnych w sieci drogowej i kolejowej.

Cele Regionalnego Planu Transportowego

W RPT 2030 wyznaczono cel horyzontalny oraz 3 cele strategiczne, do których przyporządkowano kierunki interwencji. Wszystkie cele poruszają trzy kluczowe aspekty rozwoju transportu w odniesieniu do polityk europejskich.

Tabela 1. Cele Regionalnego Planu Transportowego

Cel horyzontalny		
Kompleksowy, efektywny, bezpieczny i proekologiczny system transportowy wspierający silną i nowoczesną gospodarkę Wielkopolski oraz zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców		
Cele strategiczne		
1) Wysoka dostępność i wewnętrzna spójność województwa	2) Niski wpływ transportu na środowisko i zmiany klimatu	3) Wysoki poziom bezpieczeństwa w transporcie

Źródło: Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

Warianty rozwoju regionalnego systemu transportowego

Warianty przedstawiają alternatywne ścieżki rozwoju regionalnego systemu transportowego, które realizują wyznaczone cele strategiczne. Określono 3 warianty. Wariant referencyjny W0 oraz warianty inwestycyjne W1 i W2. Wariant W0 stanowił punkt odniesienia dla wariantów inwestycyjnych. Warianty zawierają zestaw odmiennych inwestycji i założeń dla rozwoju i organizacji systemu transportowego, które są podstawą dla wygenerowania modelu prognostycznego regionalnego systemu transportowego do 2030 roku.

Ocena wariantów

Każdy z wariantów został poddany ocenie na podstawie analizy wielokryterialnej, na którą składa się ocena pod względem ilościowym i jakościowym. Wybrano zestaw wskaźników obrazujących wpływ na funkcjonowanie systemu transportowego w zakresie prognozy ruchu, dostępności transportowej, bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz emisji CO₂. Wyniki oceny wykazały, że rozwój systemu transportowego wg wariantu W2 w najlepszy sposób przyczyni się do realizacji celów RPT 2030.

³ Zintegrowany Model Ruchu (ZMR) opracowany przez CUPT to kompleksowe narzędzie przeznaczone do wsparcia planowania transportu (w tym zarządzania popytem i wsparcia zarządzania popytem) zarówno na poziomie strategicznym o zasięgu ogólnokrajowym, jak również na poziomie regionalnym i lokalnym. Opracowany model bazowy na rok 2015 wraz z aktualizacją na rok 2019 jest czterostopniowym modelem pasażerskim, uwzględniającym ruch towarowy na drogach. Na podstawie tego modelu opracowano modele prognostyczne, które obejmują: 2025 rok – wariant, który domyka stan infrastruktury transportowej oraz 2030 rok – wariant prognostyczny.

Tabela 2. Kryteria oceny wariantów

Kryterium oceny	Jednostka miary	Stan istniejący 2019 rok	W0	W1	W2
Popyt na usługi transportu zbiorowego	pas-km	9 472 315	9 813 489	9 863 856	10 062 580
Popyt na usługi transportu indywidualnego	poj-km	38 667 388	41 729 773	42 076 670	41 621 485
Udział podróży transportem zbiorowym w podróżach ogółem	%	37,97%	36,88%	37,15%	37,92%
Udział podróży koleją w transporcie zbiorowym	%	65,34%	67,60%	67,74%	71,23%
Dostępność czasowa do Poznania transportem indywidualnym 90 min	% os.	61,13%	65,54%	69,15%	68,11%
Dostępność czasowa do siedzib powiatów transportem indywidualnym do 30 min	% os.	79,07%	79,26%	80,24%	80,09%
Dostępność czasowa do Poznania transportem zbiorowym 120 min	% os.	59,12	61,34	61,97	67,95
Dostępność czasowa do siedzib powiatów transportem zbiorowym 45 min	% os.	64,71	66,57	67,33	67,59
Liczba wypadków na drogach krajowych i wojewódzkich	wyp./rok	1 380,89	809,65	748,08	757,55
Liczba ofiar śmiertelnych na drogach krajowych i wojewódzkich	ofiar/rok	310,00	189,24	182,73	184,46
Roczna emisja CO ₂ na drogach krajowych i wojewódzkich	tys. t	2 938	2 139	2 120	2 102
Roczna emisja CO ₂ na drogach krajowych i wojewódzkich na 1 km	t/km	650	471	468	464

Źródło: Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

Wariant realizacyjny – działania

Wybrany wariant realizacyjny W2 spełnia określone kryteria i realizuje wizję rozwoju regionalnego systemu transportowego województwa wielkopolskiego w perspektywie 2030 roku.

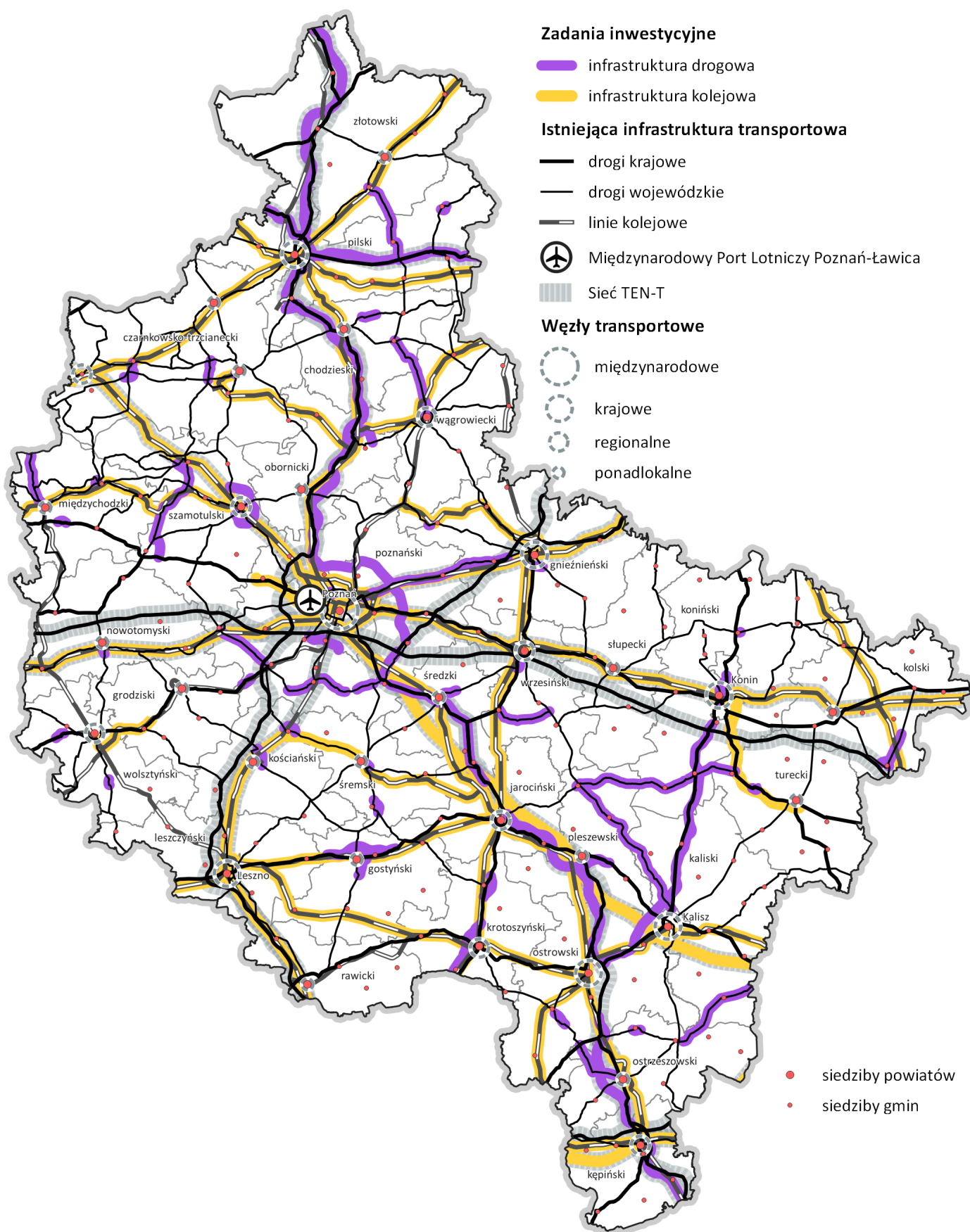
Głównym wynikiem RPT 2030 są działania zawierające pakiety różnorodnych zadań, w tym najważniejszych inwestycji infrastrukturalnych w regionie. Łącznie zaplanowano 18 działań przypisanych poszczególnym kierunkom interwencji.

Tabela 3. Działania w ramach wariantu realizacyjnego

Cel 1. Wysoka dostępność i wewnętrzna spójność województwa		Cel 2. Niski wpływ transportu na środowisko i zmiany klimatu		Cel 3. Wysoki poziom bezpieczeństwa w transporcie	
Kierunek 1.1. Rozwój infrastruktury transportowej	Kierunek 1.2. Rozwój multimodalnego systemu publicznego transportu zbiorowego	Kierunek 2.1. Rozwój niskoemisyjnych form transportu	Kierunek 2.2. Niwelowanie zatłoczenia komunikacyjnego obszarów miejskich i intensywnie zainwestowanych	Kierunek 3.1. Poprawa bezpieczeństwa transportu drogowego i kolejowego	Kierunek 3.2. Poprawa bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego
Działanie 1.1.1. Realizacja sieci dróg ekspresowych w województwie Działanie 1.1.2. Modernizacja sieci dróg publicznych zapewniających dostęp do sieci TEN-T Działanie 1.1.3. Budowa sieci Kolei Dużych Prędkości Działanie 1.1.4. Rewitalizacja nieczynnych i budowa nowych linii kolejowych o znaczeniu regionalnym Działanie 1.1.5. Rozwój Poznańskiego Węzła Kolejowego Działanie 1.1.6. Rozwój infrastruktury na rzecz transportu towarowego	Działanie 1.2.1. Zwiększenie dostępności do kolejowego publicznego transportu zbiorowego Działanie 1.2.2. Integracja transportu zbiorowego z indywidualnym Działanie 1.2.3. Optymalizacja przewozów publicznego transportu zbiorowego	Działanie 2.1.1. Zwiększanie udziału taboru niskoemisyjnego w transporcie publicznym Działanie 2.1.2. Rozbudowa infrastruktury paliw alternatywnych	Działanie 2.2.1. Prowadzenie polityki zrównoważonej mobilności Działanie 2.2.2. Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszarów miejskich i intensywnie zainwestowanych	Działanie 3.1.1. Poprawa standardu i stanu technicznego sieci drogowej Działanie 3.1.2. Poprawa stanu technicznego i standardu sieci kolejowej Działanie 3.1.3. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez działania edukacyjne i informacyjne	Działanie 3.2.1. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu drogowego poprzez działania edukacyjne i informacyjne Działanie 3.2.2. Rozwój infrastruktury niezmotywowanych uczestników ruchu drogowego

Źródło: Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku

Ryc. 3. Wariant realizacyjny – zadania inwestycyjne

Spełnienie warunku podstawowego Celu Polityki 3

Wspomniany we wprowadzeniu *Cel Polityki 3 Lepiej połączona Europa* dzięki zwiększeniu mobilności wymaga spełnienia warunku podstawowego 3.1. *Kompleksowe planowanie transportu*, do którego przypisany jest szereg kryteriów⁴. Poniżej zaprezentowano szczegółowo w jaki sposób Regionalny Plan Transportowy dla Województwa Wielkopolskiego w perspektywie do 2030 roku wypełnia wszystkie obligatoryjne wymagania.

Kryterium 1. Plan zawiera ocenę ekonomiczną planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych:

Spełnienie kryterium było możliwe dzięki wykorzystaniu regionalnego modelu ruchu, na podstawie którego dokonano analizy popytu na usługi transportowe, przeanalizowano przestrzenny rozkład podróży i podział modalny podróży dla stanu bazowego, za który przyjęto rok 2019. Model pozwolił również zidentyfikować istotne problemy systemu transportowego.

Kolejnym etapem było wykorzystanie modelu do przeprowadzenia wielokryterialnych analiz dla wariantów rozwoju regionalnego systemu transportowego w perspektywie 2030 roku, które pozwoliły na wybranie wariantu realizacyjnego.

Dopełnieniem kryterium jest opracowana przez ekspertów zewnętrznych ekspertyza zawierająca ocenę ekonomiczną kosztów utrzymania, eksploatacji i realizacji inwestycji w regionalnym układzie drogowym oraz kosztów organizacji i realizacji regionalnego publicznego transportu zbiorowego.

Kryterium 2. Plan jest spójny z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu

W ramach kryterium wykazano, że RPT 2030 jest spójny z Krajowym planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021–2030 oraz Strategicznym planem adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.

W ramach diagnozy, przeanalizowano wpływ zmian klimatu na daną gałąź transportu oraz wpływ danej gałęzi transportu na klimat. Szczegółowo zbadano pod tym kątem transport drogowy i kolejowy, czyli gałęzie o największym wpływie na funkcjonowanie systemu transportowego w Wielkopolsce.

Transport drogowy posiada największy udział emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na ekwiwalent CO₂, której wielkość w 2016 roku wyniosła prawie 98%⁵ w sektorze

transportu w Polsce. Dlatego przeanalizowano szczegółowo wielkość emisji z transportu drogowego przy wykorzystaniu kalkulatora KOBIZE i danych z regionalnego modelu transportowego. Wynikiem było obliczenie ekwiwalentu CO₂ na drogach krajowych i wojewódzkich dla stanu istniejącego, oraz prognozy dla roku 2030 dla wariantów rozwoju regionalnego systemu transportowego.

Wielkość emisji z transportu drogowego na drogach krajowych i wojewódzkich pozwoliła opracować wskaźniki w ramach kryterium oceny wariantów, oraz jeden z kluczowych wskaźników wykonania dla Celu 2. Niski wpływ transportu na środowisko i zmiany klimatu.

Kryterium 3. Plan obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T

W RPT 2030 opisano wszystkie kluczowe elementy infrastruktury transportowej, w tym infrastrukturę w ramach sieci TEN-T. Określono także spójność Planu z dokumentami szczebla europejskiego, w tym z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2013 roku nr 1315/2013 w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE.⁶

W dalszej części dokumentu, w ramach *Celu 1. Wysoka dostępność i wewnętrzna spójność województwa* wskazano konieczność rozwoju infrastruktury w ramach sieci TEN-T. W ramach wariantu realizacyjnego zaplanowano działania, w których ujęto wszystkie zadania inwestycyjne zaplanowane na sieci TEN-T przebiegającej przez Wielkopolskę.

Kryterium 4. Plan w przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami

W celach, kierunkach interwencji i działaniach wskazano na konieczność zapewnienia spójności komunikacyjnej regionu, m.in. poprzez wzmocnienie powiązań transportowych zapewniających dostęp do sieci TEN-T. Głównym wynikiem Planu są działania ukierunkowane na modernizację dróg publicznych, czy linii kolejowych zwiększających dostępność do sieci TEN-T, w tym także dla obszarów peryferyjnych województwa.

Konkretne zadania obejmują m.in. modernizację sieci dróg krajowych i wojewódzkich, które łączą większość ważnych ośrodków miejskich i zapewniają bezpośrednio lub pośrednio dostęp do dróg ekspresowych i autostrady, w tym zapewniają bezpośrednie lub pośrednie dowiązanie do węzłów sieci TEN-T.

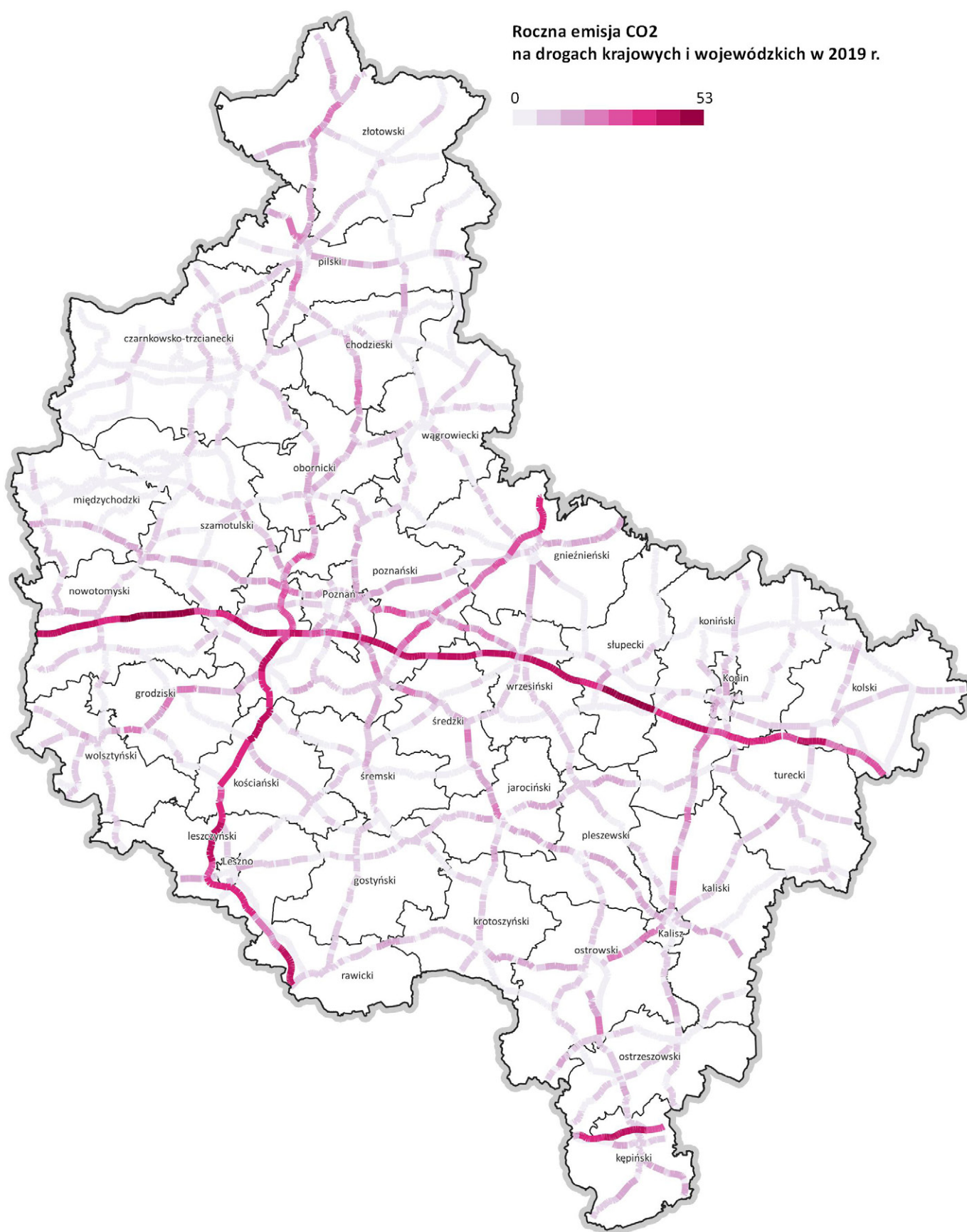
Kryterium 5. Plan zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/61

W diagnozie stanu regionalnego systemu transportowego przeanalizowano aktualny stan techniczny i standard sieci kolejowych, w tym wyposażenie linii kolejowych w Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym (ERTMS). W działaniach

⁴ Załącznik IV do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

⁵ Klimat dla Polski Polska dla klimatu, KOBIZE 2018

⁶ Dz. Urz. UE. L 348 z 20.12.2013

Ryc. 4. Emisja CO₂ z transportu drogowego dla dróg wojewódzkich i krajowych

ujętych w wariancie realizacyjnym, uwzględniono zadania polegające na dalszej poprawie stanu technicznego i standardu linii kolejowych na terenie województwa wielkopolskiego, w tym rozbudowę systemu ERTMS/ETCS na kolejnych odcinkach wybranych linii kolejowych, zgodnie z Krajowym Planem Wdrażania Technicznej Specyfikacji Interoperacyjności „Sterowanie” Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa z czerwca 2017 r.

Kryterium 6. Plan wspiera multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeładunkowego oraz terminali pasażerskich

W RPT 2030 zaplanowano szereg działań zmierzających do wzrostu poziomu multimodalności w regionalnym systemie transportowym. Jednym z wyznaczonych kierunków interwencji jest *Kierunek 1.2. Rozwój multimodalnego systemu publicznego transportu zbiorowego*, który uwzględnia m.in. działania z zakresu zwiększania dostępności do transportu zbiorowego i jego integrację z transportem indywidualnym. Natomiast w kierunku *1.1 Rozwój infrastruktury transportowej* ujęto zadania dotyczące rozwoju infrastruktury transportowej na rzecz zwiększenia liczby przewozów multimodalnych.

Z zapisów Planu wynika, że integracja transportu powinna odbywać się wielopłaszczyznowo, m.in. poprzez integracje modalną, czy integracje taryfy i rozkładów jazdy w transporcie publicznym. Jednym z ważnych elementów integracji są węzły transportowe. Ich docelowy układ został określony w części poświęconej przestrzennemu modelowi systemu transportowego Wielkopolski.

Kryterium 7. Plan obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;

W ramach Planu wskazano powiązania z dokumentami szczebla europejskiego i krajowego, które w swoich założeniach zawierają zadania związane z rozwojem infrastruktury paliw alternatywnych. Na etapie diagnozy wskazano natomiast rodzaje i rozmieszczenie infrastruktury paliw alternatywnych, oraz strukturę pojazdów. Wnioski z tej analizy wskazały na dużą potrzebę rozbudowy systemu stacji i punktów ładowania pojazdów elektrycznych. Dlatego ujęto niezbędne zadania w ramach Celu 2. Niski wpływ transportu na środowisko i zmiany klimatu, gdzie wskazano działania na rzecz rozbudowy infrastruktury paliw alternatywnych, czy promocji zrównoważonego transportu, który uwzględnia np. korzystanie z samochodów elektrycznych.

Kryterium 8. Plan przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyko oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych

Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego jest jednym z kluczowym elementom RPT 2030. W planie wskazano powiązania z założeniami dokumentów szczebla krajowego dotyczących

bezpieczeństwa w ruchu drogowym, czyli z *Narodowym Programem Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego 2021–2030 i Programem Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej 2021–2024*.

W ramach diagnozy zbadano poziom bezpieczeństwa na drogach krajowych i wojewódzkich przy wykorzystaniu regionalnego modelu ruchu oraz metody obliczania kosztów wypadków drogowych opisaną w *Niebieskiej Księdze Transportu*. Te analizy pozwoliły określić lokalizację odcinków dróg krajowych i wojewódzkich, gdzie ryzyko występowania wypadków jest największe.

Ocena poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego została wzięta pod uwagę przy badaniu skuteczności realizacji założeń RPT 2030. W *Celu 3. Wysoki poziom bezpieczeństwa w transporcie* jednym z kluczowych wskaźników wykonania jest Liczba wypadków na drogach krajowych i wojewódzkich w województwie. W kryteriach oceny wariantów również zbadano jak zmienia się poziom bezpieczeństwa dla porównanych wariantów inwestycyjnych. W tym celu zbadano dwa wskaźniki, jeden z nich jest taki sam ww. kluczowy wskaźnik wykonania, natomiast drugi to Liczba ofiar śmiertelnych na drogach krajowych i wojewódzkich.

Efektem wszystkich analiz było określenie odpowiednich kierunków i działań przypisanych do Celu 3, które określają szczegółowo zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa transportu drogowego oraz poprawę bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu.

Kryterium 9. Plan dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.

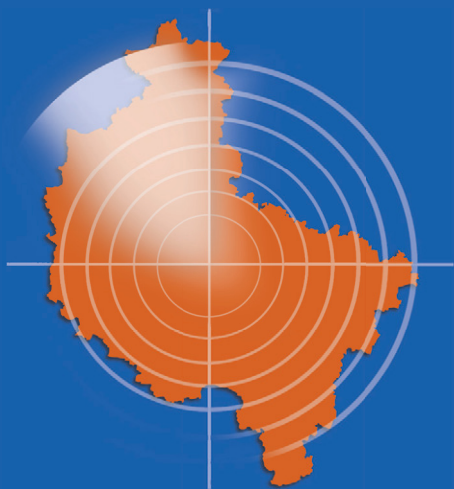
RPT 2030 spełnia niniejsze kryterium dzięki wykonanej ekspertyzie, która zwiera ocenę ekonomiczną kosztów utrzymania, eksploatacji i realizacji inwestycji w regionalnym układzie drogowym oraz kosztów organizacji i realizacji regionalnego publicznego transportu zbiorowego.

Podsumowanie

Opracowanie Regionalnego Planu Transportowego jest istotne nie tylko dla spełnienia warunku podstawowego *Celu Polityki 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności*, ale także dla planowania kompleksowego rozwoju regionalnego systemu transportowego województwa wielkopolskiego. Dokument porusza wszystkie kluczowe aspekty dla różnych gałęzi i rodzajów transportu, począwszy od wyposażenia infrastrukturalnego po wpływ na zmiany klimatu. Tak szeroki zakres analiz pozwolił na wybranie optymalnej ścieżki rozwoju systemu transportu w regionie, która w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju określa priorytetowe zadania inwestycyjne w horyzoncie czasowym 2030 roku. Ich realizacja pozwoli na osiągnięcie założonych celów RPT 2030 wyrażonych przy pomocy kluczowych wskaźników wykonania.

RPT 2030 jest dostępny na stronie BIP Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz na stronie internetowej Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu.

Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne w systemie monitorowania polityk publicznych w ramach zarządzania strategicznego oraz wdrażania funduszy europejskich

ISSN: 2391-5749

Wielkopolskie Regionalne
Obserwatorium Terytorialne

Departament Polityki Regionalnej

Urząd Marszałkowski
Województwa Wielkopolskiego
w Poznaniu

al. Niepodległości 34
61-714 Poznań

e-mail: wrot@umww.pl
wrot.umww.pl

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Projekt finansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego i Samorząd Województwa Wielkopolskiego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020